

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

GIEDRĖ MIKUTYTĖ
MAGISTRANTŪROS NUOLATINIŲ STUDIJŲ INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS
TEISĖS PROGRAMA
102538

NEREGISTRUOTO BENDRIJOS DIZAINO TEISINĖS APSAUGOS
TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
lekt. Danguolė Klimkevičiūtė

Vilnius, 2011

DARBE NAUDOJAMOS SANTRUMPOS IR TERMINAI

VRDT – Vidaus rinkos derinimo tarnyba (prekių ženklams ir dizainams).

ETT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

LAT – Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis Teismas.

Dizaino direktyva – 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos.

Dizaino reglamentas – 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino.

Lokarno klasifikacija – tarptautinė pramoninio dizaino klasifikacija įtvirtinta 1968 m. spalio 8 d. Lokarno sutarties pagrindu.

TURINYS

ĮVADAS	4
1. NEREGISTRUOTO EB DIZAINO TEISINĖS APSAUGOS PRIELAIDOS	7
1.1 Dizaino samprata	7
1.2. Neregistruoto dizaino teisinio reguliavimo genezė.....	12
1.3. EB dizaino reikšmė.....	19
2. NEREGISTRUOTO EB DIZAINO TEISINĖS APSAUGOS SĄLYGOS.....	24
2.1. Naujumas	24
2.2 Individualumas.....	31
3.NEREGISTRUOTO EB DIZAINO SAVININKO TEISIŲ APSAUGOS APIMTIS.....	37
3.1. Neregistruoto EB dizaino teisių apsaugos apimtis.....	37
3.2. Originalumo kriterijaus reikšmė neregistruotam EB dizainui	44
3.3. Disponavimas neregistruoto EB dizaino teisėmis.....	48
3.4. Creative Commons (CC) alternatyvios neregistruoto EB dizaino savininko teisių įgyvendinimo galimybės analizė	53
IŠVADOS	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	65
SUMMARY	66

ĮVADAS

„Geras dizainas – geras verslas“¹ – 1974 m. vienoje paskaitoje teigė Tomy Watson, buvęs IBM vadovas. Europos Sąjungos institucijos taip pat suvokė, kad aukštos kokybės dizainas būtinas konkuruojant su kitų šalių pramone. Tačiau dizaino teisinė apsauga iki 2002 m. buvo nacionalinė, kuri apsiribojo konkrečios valstybės narės teritorija. Toks Bendrijos skaidymas nesiderino su EB siekiu sukurti vieningą rinką. Todėl atsirado poreikis sukurti unitarinę Bendrijos dizaino teisinės apsaugos sistemą. Taigi, pagal Dizaino reglamentą įtvirtinamos dvi dizaino teisinės apsaugos formos: registruotas ir neregistruotas dizainas.

Šio darbo **tyrimo objektas**: Neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos teorinių ir praktinių problemų analizė. Dizaino teisinė apsauga be jokių formalumų tokiems pramonės sektoriams kaip tekstilės, drabužių, baldų, avalynės yra aktuali tuo, kad jos gamina daug dizaino produktų, trumpai cirkuliuojančių rinkoje, o dizaino registracijos procedūra užima nemažai laiko.

Šis naujas EB dizaino teisinės apsaugos būdas reglamentuotas neišsamiai, daug dviprasmiškų nuostatų, mažai teismų praktikos, o tai kelia nemažai **problemų**:

Pirma, neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga taikoma tik tada, kai dizainas buvo nukopijuotas, t.y. kai pažeidėjas žinojo, kad šis dizainas yra saugomas. Tačiau žinojimo faktą neregistruoto EB dizaino savininkui sunku įrodyti.

Antra, neregistruotam EB dizainui taikomos tokios pačios kaip ir registruotam EB dizainui teisinės apsaugos sąlygos, tačiau pasižyminčios tam tikra specifika. Šių sąlygų nustatymas yra sudėtingas, nes jos abstrakčiai apibrėžtos, o ETT praktikos šioje srityje yra nedaug.

Trečia, disponavimo neregistruoto EB dizaino teisėmis santykiai EB lygmeniu reglamentuoti labai fragmentiškai. Šie santykiai reguliuojami kiekvienos nacionalinės valstybės autorių teisės normomis, jei dizainas atitinka kūriniui keliamo originalumo kriterijų. Tačiau autorių teisei būdingas teritorialumas, todėl kiekviena valstybė atskirai nustato apsaugos apimtį, taikymo sąlygas, bei originalumo laipsnį.

Darbo naujumas Šiuo metu neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos tema užsienio ir lietuvių autoriai dar nėra atlikę tyrimų. Užsienio šalių specialistai tokie kaip Uma Sutherland, Sherman Bently, nagrinėdami registruotą EB dizainą, neregistruotą EB dizainą paminėdavo tik kaip *inter alia*. Lietuvių literatūroje šiai temai taip pat nėra skirta daug dėmesio. Apie neregistruotą EB dizainą užsiminė dr. Jūratė Usonienė 2010 m. išleistame vadovylyje „Intelektinė nuosavybės teisė“, Irina Žibūdienė, analizuodama EB dizaino kumuliatyvią teisinę apsaugą straipsnyje "Dizaino teisinė apsauga autorių ir sui generis dizaino teisės normomis“

---

¹ Good design is good bussiness <http://www.ibm.com/ibm100/us/en/icons/gooddesign/>, prisijungimo laikas: 2011-11-20.

(Jurisprudencija 2006, Nr. 2(80)) bei dizaino teisinės apsaugos sąlygas straipsnyje „Naujumas ir individualios savybės – dizaino teisinės apsaugos sąlygos“ (Jurisprudencija, 2005 m. Nr. 67(59)). Magistrinių darbų mano pasirinkta tema taip pat nėra. Apie neregistruotą EB dizainą kaip inter alia užsiminta Nikos Borneikos 2010 m. magistriniame darbe „Erdviniai prekių ženklai ir dizainas: tarpusavio santykio problema“² bei Ralio Danielio Algirdo 2004 m. magistriniame darbe „Pramoninio dizaino apsaugos teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje“³

Pagrindinis **baigiamojo darbo tikslas** – išanalizuoti EB neregistruoto dizaino teisinės apsaugos teorines ir praktines problemas. Siekiant šio tikslo, buvo keliami tokie **uždaviniai**: 1) atskleisti EB dizaino sampratą, reikšmę; 2) atskleisti EB dizaino teisinio reguliavimo raidą; 3) išnagrinėti EB neregistruoto dizaino teisinės apsaugos sąlygų nustatymo teorines ir praktines problemas; 4) išsiaiškinti, kokia yra neregistruoto EB dizaino savininko teisių apsauga.

Moksliniam tyrimui atlikti ir išsikeltiems uždaviniams pasiekti buvo kompleksiskai taikyti šie **metodai**:

Lyginamasis metodas yra pasitelkiamas lyginant registruoto ir neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos sąlygas, savininko teisių apsaugos apimtį, disponavimą teisėmis.

Loginis ir apibendrinimo metodas yra pasitelkiamas siekiant apibendrinti naudotą literatūrą, gautus empirinius duomenis, kai darbo pabaigoje daromos galutinės išvados, formuluojami darbo teiginiai.

Lingvistinis metodas yra taikomas aiškinant teisės aktuose ir vartojamų sąvokų tikrąją prasmę.

Istorinis metodas yra taikomas siekiant atskleisti kumuliatyvų EB teisinės apsaugos reguliavimą.

Teleologinis metodas. Teisės aktuose įtvirtintos normos buvo aiškinamos atsižvelgiant į teisės aktų leidėjo tikslus.

Alternatyvus metodas. Darbe pateikiamos skirtingos teisės mokslininkų nuomonės, jų požiūris į susiformavusią teisminę praktiką.

Darbo struktūrą nulėmė jo tikslas ir uždaviniai. Jį sudaro įvadas, trys pagrindinės dalys, išvados, literatūros sąrašas bei santrauka anglų kalba. Pirmajame skyriuje pateikiama dizaino samprata, neregistruoto EB dizaino reguliavimo genezė bei EB dizaino reikšmė. Antrajame skyriuje analizuojama neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos sąlygos. Trečiajame skyriuje

---

²Borneika N Erdviniai prekių ženklai ir dizainas: tarpusavio santykio problema“. Vilnius, 2010 m. http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110124_131605-37686/DS.005.0.01.ETD prisijungimo laikas: 2011-11-20.

³Ralys D. A. „Pramoninio dizaino apsaugos teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje“. Vilnius, 2004 m. http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2004~D_20050504_161403-84455/DS.005.0.01.ETD prisijungimo laikas: 2011-11-20.

gvildenama EB neregistruoto dizaino savininko teisių apsaugos apimtis bei disponavimo šiomis teisėmis problemos.

Baigiamojo darbo tyrimo objektą sudarantiems klausimams nagrinėti pasinaudota Europos Sąjungos ir daugeliu specialiosios literatūros šaltinių. Visų pirma, paminėtini ES dizaino apsaugos harmonizavimo pagrindiniai teisiniai įrankiai: 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl teisinės dizaino apsaugos 98/71/EB bei 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas dėl Bendrijos dizainų (EB) Nr. 6/2002. Baigiamajame darbe pateiktiems teiginiams pagrįsti remiamasi Mario Franczosi, Uma Suthersanen, Lionel Bently, Brad Sherman, Guy Tritton ir kitais intelektinės nuosavybės teisės specialistais. Darbe taip remiamasi ir ETT, Lietuvos, Anglijos teismų praktika.

1. NEREGISTRUOTO EB DIZAINO TEISINĖS APSAUGOS PRIELAIIDOS

1.1 Dizaino samprata

Siekiant tinkamai atskleisti neregistruoto EB dizaino reguliavimo ypatumus, pirmiausia reikia pateikti dizaino teisinę sampratą, kurią bus bandoma apibrėžti remiantis VRDT, Anglijos teismų praktika, Dizaino reglamentu, direktyva bei 1991 m. Žaliaja knyga „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“.

Dizaino samprata buvo pateikta Dizaino direktyvos 1 straipsnio a dalyje, kurioje nurodoma, jog „dizainas – tai viso gaminio ar jo dalies vaizdas, susidarantis dėl paties gaminio ir (arba) jo ornamentikos, specifinių linijų, kontūrų, spalvų, formos, tekstūros ir (arba) medžiagų savybių“⁴.

Analizuojant dizaino sąvokos apibrėžimą, reikia apibrėžti, kas yra gaminys. Dizaino reglamento 3 str. b nurodoma, jog „gaminys – tai pramoniniu būdu ar rankomis pagamintas daiktas, įskaitant sudėtiniam gaminiui sukonstruoti skirtas sudedamąsias dalis, pakuotę, apipavidalinimą, grafinius simbolius ir spaustuvės šriftus, išskyrus kompiuterines programas“⁵. Gaminio apibrėžime yra išskiriama, jog kompiuterinės programos nėra laikomos gaminiais. Jos priskiriamos prie autorių teisės objektų. Tačiau grafinis dizainas kaip kompiuterinės piktogramos, meniu yra kvalifikuojami kaip produktai, todėl jiems gali būti taikoma dizaino teisinė apsauga.

Kadangi tiek Dizaino direktyvoje, tiek Dizaino reglamente nėra reikalaujama, kad produktas savarankiškai egzistuotų nuo dizaino, todėl piešiniai, brėžiniai bei pastatai gali būti laikomi gaminiais. Tą patvirtina ir tai, jog Lokarno klasifikatoriaus 25 klasėje nurodyta, kad galima registruoti namus, pastatus.

Išnagrinėjus gaminio sampratą, siekiant suvokti dizaino sampratą, reikia taip pat atsakyti į klausimą, kas yra gaminio vaizdas. Dizaino apibrėžime nėra nurodoma, kad jis turi būti estetiškas. Taigi, dizaino teisinės apsaugos suteikimas nepriklauso nuo jo meninės vertės. Tačiau ar gaminio vaizdas turi būti tik vizualus?

EK 1991 m. Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“ gaminio išorinio vaizdo suvokimas nebuvo ribojamas vien tik regėjimu. Šioje knygoje pabrėžiama, kad dizaino

---

⁴ Europos Parlamento ir Tarybos 1998 m. spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

⁵ Tarybos 2001 m. gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002-01-05.

apibrėžime nurodytas sąrašas, kas gali būti laikoma dizainu, nėra išsamus. Joje nurodoma, jog dizaino teisinė apsauga gali būti taikoma ir gaminio svoriui, lankstumui.⁶

Gaminio išorinio vaizdo samprata buvo susiaurinta priėmus Dizaino direktyvą. Šioje direktyvoje dizainas apibrėžiamas kaip išorinis gaminio vaizdas, suvokiamas tik regėjimu. Tai patvirtina ir šios direktyvos konstatuojamosios dalies 13 punktas, kuriame nurodoma, jog „vertinimas, ar dizainas turi individualių savybių, turėtų būti grindžiamas tuo, ar informuotas vartotojas, akivaizdžiai jį apžiūrėdamas, pagal bendrą dizaino išvaizdą atskiria jį iš esamos dizainų visumos, atsižvelgdamas į gaminio, kuriam tas dizainas taikytas ar panaudotas, pobūdį, ypač į pramonės šaką, kuriai jis priklauso, ir dizainerio laisvės mastą kuriant tą dizainą“⁷. Vadinasi, informuotas vartotojas gaminį gali apžiūrėti tik vizualiai.

EB nėra vieningos nuomonės dėl dizaino teisinės apsaugos suteikimo spalvai. Nei 1991 m. Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“, nei ES teisės aktuose dėl Bendrijos dizaino nėra nurodoma, ar spalvai gali būti taikoma dizaino teisinė apsauga. ETT byloje C49/02, pripažino, jog prekės ženklą gali sudaryti spalvų kombinacijos.⁸ ETT praktikos dizaino srityje šiuo klausimu dar nėra. Analogiškai kaip ir prekės ženkluose spalvų deriniai galėtų būti laikomi gaminio išorinio vaizdo savybe. Spalvų derinys turėtų lemti patį vaizdą, t.y. „būti esminis, kad būtų sudarytas skirtingas gaminio vaizdas“⁹. Tačiau trimačiuose gaminiuose spalvų deriniai nelemia skirtingo bendro išpūdžio. Todėl, jeigu vienas gamintojas pagamino vienos spalvos baldus, kitas tapačius ankstesniam dizainui, bet kitos spalvos, tai turėtų būti laikoma nukopijavimu, nes nesudaromas informuotam vartotojui skirtingas bendras išpūdis.

Siekiant suvokti EB dizaino teisinės apsaugos apimtį, reikia apibrėžti, kas į ją nepatenka. Dizaino teisinės apsaugos apribojimai įtvirtinti Dizaino reglamento 8 ir 9 straipsniuose. Kiekvieno apribojimo turinį verta aptarti detaliau.

Pirmiausia, Dizaino reglamento 8 straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog: „Bendrijos dizainas negalioja, jeigu gaminio išvaizdos savybės lemia tik jo techninė funkcija“¹⁰. Šios dalies turinys atskleidžiamas keliose svarbesnėse Didžiosios Britanijos bylose.

Viena iš tokių bylų – Landor & Hawa International Ltd v Azure Designs Ltd byla, kurioje registruoto dizaino savininkas Landor pareiškė ieškinį Azure dėl to, jog jo gaminio dizainas buvo nukopijuotas. Azure bandė remtis Dizaino reglamento 8 str. 1 dalimi, kurioje

⁶ Green Paper on the Legal Protection of Industrial Design. Working document of the services of the Commission. III/F/5131/91-EN, June 1991. para. 5.4.7.2., http://aei.pitt.edu/1785/01/design_gp_1.pdf, prisijungimo laikas: 2011-11-20.

⁷ Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

⁸ ETT 2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Heidelberger Bauchemie GmbH v. Vokietijos patentų biuras, Nr. C - 49/02.

⁹ Žibūdienė I. Naujumas ir individualios savybės – dizaino teisinės apsaugos sąlygos // Jurisprudencija 2005 m., Nr 67 (59). P. 111.

¹⁰ Tarybos 2001 m. gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002-01-05.

nurodoma, jog Bendrijos dizainas negalioja, jeigu gaminio išvaizdos savybės lemia tik jo techninė funkcija. Patentų apygardos teismo 8 str. 1 dalį aiškino siaurinamai, nurodydamas, kad „gaminio išvaizdos savybės yra nulemtos techninės funkcijos, kai nėra visiškai kūrybinės laisvės, t.y. kai nėra jokios pasirinkimo galimybės tam pačiam gaminiui suteikti skirtingą išorinį vaizdą.“¹¹ Apeliacinis teismas sutiko su Patentų apygardos teismo 8 str. 1 dalies išaiškinimu.

Šios bylos sprendimas buvo sukritikuotas Dyson v. Vax byloje. Ieškovas Dyson rėmėsi Landor teismo sprendimo išaiškinimu, teigdamas, kad gaminio vaizdo išorinės savybės gali būti nulemtos jo techninės funkcijos tik tada, jeigu tik toks vienas dizainas gali būti naudojamas, siekiant patenkinti produkto funkciją. Vadinasi, jeigu daugiau nei viena forma galima patenkinti gaminio funkciją, tai ši išimtis neturėtų būti taikoma.

Atsakovas Vax rėmėsi VRDT R 690/2007-3 Lindner Recyclingtech GmbH v Franssons Verkstader AB [2010] ECDRbyla. Joje nurodoma, kad „techninės funkcijos išimtis reiškia, jog poreikis įgyvendinti techninę funkciją buvo vienintelis tiesioginis veiksnys, kuris lėmė tam tikro gaminio bruožo pasirinkimą.“¹² Galima suteikti dizaino teisinę apsaugą pramoniniam produktui, kurio bendras vaizdas didžia dalimi, bet ne visiškai nulemtas techninių sprendimų. Estetiniai sprendimai, nesusiję su gaminio technine funkcija, lemia tai, jog jo funkcionalumas nėra tiesioginis veiksnys, lėmęs gaminio išorinį vaizdą. Tačiau tai nereiškia, jog dizainui keliamas estetiškumo reikalavimas. Taigi dizaino teisinę apsaugą nesuteikiama tiems produktams, kurių išorinis vaizdas buvo pasirinktas tik toks, kad produktas galėtų atlikti savo funkciją. Tam produktui, kurio išorinis vaizdas buvo pasirinktas ne tik atsižvelgiant į produkto funkcionalumą, bet ir vizualumą, suteikiama dizaino teisinę apsauga. Didžiosios Britanijos Aukščiausias teismas tikė pirmenybę atsakovo 8 str. išaiškinimui nei ieškovo, besiremiančio Landor byla¹³.

VRDT trečiasis apeliacijos skyrius 2009 m. lapkričio 12 d. byloje R 1114/2007-3 be anksčiau nurodytoje byloje 8 straipsnio išaiškinimo nurodė, kad paneigus tam tikro dizaino bruožo teisinę apsaugą remiantis šiuo straipsniu, nereiškia, jog visas to gaminio dizainas turi būti pripažintas negaliojančiu.¹⁴ VRDT nurodė, kad visam dizainui nesuteikiama teisinę apsauga tik tuo atveju, jei visos esminės dizaino savybės yra nulemtos gaminio techninės funkcijos.

Kadangi dizaino apibrėžime nurodoma, jog dizainas yra viso ar dalies gaminio išorinis vaizdas, vadinasi, dizaino teisinę apsaugą galima suteikti ir sudėtinio gaminio daliai. Dizaino

---

¹¹Landor & Hawa International Ltd v Azure Designs Ltd [2006] EWCA Civ 1285 (28 July 2006), <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2006/1285.html>, prisijungimo laikas: 2011-11-20.

¹²Decision of Third Board of Appeal of 22 October 2009 in the case R 690/2007-3, <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/OHIMPublications/newsletter/0911/RCD/rcd1.en.do>, prisijungimo laikas: 2011-11-20.

¹³Dyson Ltd v Vax Ltd [2010] EWHC 1923 (Pat) (29 July 2010) <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Patents/2010/1923.html> para 31, prisijungimo laikas: 2011-11-20.

¹⁴Decision of Third Board of Appeal of 12 November 2009 in the case R 1114/2007-3, <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/OHIMPublications/newsletter/1001/RCD/rcd1.en.do>, prisijungimo laikas: 2011-11-20.

direktyvos 1 str. c dalyje nurodoma, jog „sudėtinis gaminys – tai gaminys, susidedantis iš daugelio sudedamųjų dalių, kurias galima pakeisti tą gaminį išardant ir vėl surenkant“¹⁵. Tačiau sudėtinio gaminio dalies dizaino teisinė apsauga taip turi apribojimų.

Pirmiausia, ne visoms sudėtinio gaminio dalims galima taikyti dizaino teisinę apsaugą. Dizaino teisinė apsauga nesuteikiama must-fit dalims. Jos apibrėžimas pateiktas Dizaino direktyvos 7 str. 2 dalyje, kurioje nurodoma, kad „dizainas negalioja, jei gaminys turi būti būtina atkurtas tikslios formos ir tikslių matmenų, kad tas gaminys, kuriam dizainas taikytas ar panaudotas, galėtų būti mechaniškai su kitu gaminiu sujungtas arba į jį, aplink jį ar prie jo pridėtas, kad kiekvienas gaminys galėtų atlikti savo funkciją“¹⁶.

Must-fit dalių problemą iliustruoja Dyson v. Qualtex byla. Ieškovas, Dyson yra gerai žinomas dulkių siurblių gamintojas. Atsakovas – Qualtex, namų prietaisų, taip pat ir Dyson dulkių siurblių dalių tiekėjas. Minėta, kad neregistruoto dizaino atsarginių dalių teisinė apsauga suteikiama gamintojams. Šioje byloje Dyson, neregistruoto dulkių siurblių dizaino teisių turėtojas, siekė užkirsti kelią Qualtex pardavinėti „must fit“ ir „must mach“ dulkių siurblių kopijas. Atsakovas neneigė, jog nukopijavo Dyson dalių dizainą, tačiau jis neigė patį pažeidimą, teigdamas, jog jį nukopijavo nuo kažko kito, jog šis dizainas nėra originalus. Atsakovas taip bandė remtis must-much ir must-fit išimtimis.

Didžiosios Britanijos teismas, atsakydamas į atsakovo teiginį, jog nebuvo pažeistos ieškovo teisės, nes dizaino teisinė apsauga netaikoma must-fit dalims pažymėjo:

1. Must-fit išimtimi galima remtis tada, kai dizaino bruožai yra esminė sujungimo dalis.¹⁷
2. Tai, jog tam tikras sudėtinio gaminio dizaino bruožas atlieka funkciją, nereiškia, kad tai yra must-fit dalis.¹⁸
3. Tai, jog tam tikra gaminio dizaino dalis įgalina mechanizmą veikti, nereiškia, jog ta dalis yra must-fit. Norint pasinaudoti šia išimtimi, gaminio vaizdo savybės turi lemti būtent tai, jog gaminys mechaniškai sujungtas su kitu gaminiu arba prie jo prijungtas.¹⁹
4. Must-fit išimtis taikoma būtent tik tai gaminio daliai, kurios vaizdo savybės yra nulemtos gaminio sujungimo su kitu gaminiu arba jo prijungimo.²⁰

---

¹⁵ Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Ultraframe UK Ltd v Clayton [2003] RPC 2. http://robert.heverly.org/courses/2004/IP/design_cases.pdf, prisijungimo laikas: 2011-12-09.

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Ten pat.

5. Nesvarbu, kad gaminio sudėtinės dalis galima sujungti ar prijungti keliais būdais, tai nereiškia, jog šiai daliai bus suteikiama dizaino teisinė apsauga, nes šis būdas tebėra gaminio dalių sujungimo būdas.²¹

Siekiant sudėtinio gaminio dalies dizaino teisinės apsaugos, tokia dalis privalo būti matoma. Dizaino direktyvos konstatuojamosios dalies 12 punkte taip pat nurodoma, jog „apsauga neturėtų būti teikiama toms sudėtinėms dalims, kurių nematyti gaminį įprastai naudojant, taip pat toms tokios detalės savybėms, kurių nematyti, kai detalė yra įmontuota, arba kurios, paimitos atskirai, neatitiktų naujumo ir individualių savybių reikalavimų.“²² Analizuojant šį direktyvos punktą, galima daryti išvadą, jog šis matomumo reikalavimas taikomas tik sudėtiniam gaminiui. Taigi, jei gaminys nėra sudėtinis, jo dalies dizainui nėra keliamas matomumo reikalavimas. Todėl drabužių, avalynės nematomoms dalims taip pat bus taikoma dizaino teisinė apsauga. Šiame direktyvos punkte įprastas naudojimas suprantamas kaip galutinis (neapima nei pardavėjo, nei gamintojo) išskyrus techninę priežiūrą, apžiūrą ar taisymą. Tačiau dizaino teisinė apsauga nesuteikiama sudėtinio gaminio must-fit dalims, kurios, nors ir yra matomos plika akimi.

Kita sudedamųjų dalių rūšis – must-match dalys. Tai tokios dalys, kurios turi būti atitinkamos formos tam, kad galėtų atkurti pradinį sudėtinio gaminio vaizdą, pavyzdžiui, automobilio durelės. Aiškindamas must-match išimties taikymą, Didžiosios Britanijos teismas *Dyson v. Qualtex* byloje nurodė, kad negalima remtis must-match išimtimi, jeigu atskirų dalių dizainas gali būti pakeistas radikaliai nekeičiant bendro išorinio atskirų dalių vaizdo.²³ Vadinasi, mašinos langams, durims nėra taikoma dizaino teisinė apsauga.

Teisinis reguliavimas dėl must-match dalių teisinės apsaugos nėra suvienodintas. Šių dalių teisinė apsauga ypač aktuali automobilių pramonėje. Kadangi savininkai po mašinos avarijos siekia atkurti jų išvaizdą, todėl jiems tenka pirkti tam atkūrimui būtinas dalis, tarp jų ir turinčias saugomą dizainą. Vienose valstybėse liberalizuota antrinė rinka ir leidžiama be gaminio dizaino savininko sutikimo gaminti sudedamąsias dalis, kitose ne.

Atsarginių dalių problemą bandyta spręsti priėmus Dizaino reglamentą, kurio 110 str. įtvirtinta, kad „iki įsigalioja Komisijos pasiūlymo pagrindu priimti šio reglamento pakeitimai, kaip Bendrijos dizainas nėra saugomas sudėtinio gaminio sudedamąja dalimi esantis dizainas, pagal 19 straipsnio 1 dalies nuostatas naudojamas taisant tą sudėtinį gaminį, siekiant atkurti pirminę jo išvaizdą.“²⁴ Pagal Dizaino reglamento 19 str. 1 dalies nuostatas „naudojimu laikomas gaminio, kuriame tas dizainas pritaikytas arba panaudotas, gaminimas, siūlymas, pateikimas į

²¹ Ten pat.

²² Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

²³ *Ford Motor Co Ltd's Design Application*, [1971] FSR 314, [1972] RPC 320 (RDAT, Apr. 22, 1971).

²⁴ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // *OLL* 3, 2002- 01- 05.

rinką, importavimas, eksportavimas ar naudojimas arba tokio gaminio kaupimas šiems tikslams.²⁵

Tačiau atsarginių dalių dizainas gali būti saugomas kai kuriose šalyse narėse. Dizaino direktyvos 14 str. įtvirtinta pereinamojo laikotarpio nuostata, jog „kol nebus Komisijos siūlymu priimtos šios direktyvos pataisos, valstybės narės laiko galiojančiomis esamas teisinės nuostatas, reglamentuojančias sudedamosios dalies, naudojamos sudėtiniam gaminiui taisyti, kad būtų atkurta jo pirminė išvaizda, dizaino naudojimą, ir tas nuostatas keičia tik siekdamas liberalizuoti tokių dalių rinką“²⁶. Vadinasi, valstybės narės gali išlaikyti Dizaino direktyvos priėmimo metu galiojusią sudedamųjų dalių dizaino apsaugą, arba jos atsisakyti, siekdamas liberalizuoti antrinę rinką.

Trečias dizaino teisinės apsaugos apribojimas įtvirtintas Dizaino direktyvos 8 straipsnyje. Jame nurodoma, kad dizainas negalioja, jeigu dizainas prieštarauja viešajai tvarkai arba visuotinai pripažintiems moralės principams. Šios direktyvos konstatuojamosios dalies 16 punkte nurodoma, jog „šia direktyva nesiekama derinti viešosios tvarkos sampratų ar priimtų moralės principų“²⁷. Vadinasi, kiekviena valstybė narė pati nusistato, kas yra viešosios tvarkos pažeidimas. Tačiau kaip rodo ES teismų praktika ši išimti dažniausiai nepateisina laisvo prekių judėjimo apribojimo.

Išanalizavus dizaino sąvokos turinį, galima pateikti neregistruoto EB dizaino sąvoką. Pati sąvoka suponuoja tai, jog toks dizainas saugomas EB be registracijos procedūros. Tačiau tam, kad būtų galima naudotis neregistruoto EB dizaino apsauga, jis turi būti naujas, pasižymėti individualiomis savybėmis ir saugomas visoje EB teritorijoje 3 metus nuo tos dienos, kai jis tapo prieinamas EB visuomenei. Visa tai bus aptariama kituose skyriuose.

1.2. Neregistruoto dizaino teisinio reguliavimo genezė

Dizainas – techninės kūrybos rezultatas ar menas? Nuo atsakymo į šį klausimą priklauso dizaino teisinės apsaugos būdo pasirinkimas. Pasirinkus pirmąjį variantą, dizainui bus taikomas sui generis teisinė apsauga. Antruoju atveju jis bus saugomas pagal autorių teisės normas. Taigi, anot Jūratės Usonienės, dizaino kilmė lemia komplikuoatą jo teisinę apsaugą, kuri gali būti suteikiama tarptautiniu, ES ir nacionaliniu lygmeniu. Norint suprasti EB neregistruoto dizaino teisinės apsaugos ypatumus, reikia išanalizuoti tarptautinius ir ES teisės aktus.

---

²⁵ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

²⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

²⁷Ten pat.

Pirmasis tarptautinis teisės aktas, įtvirtinęs dizaino teisinę apsaugą – Paryžiaus konvencija dėl Pramoninės nuosavybės apsaugos. Šios konvencijos 5-ajame straipsnyje nurodoma, jog „pramoninis dizainas yra saugomas visose Sąjungos narėse.“²⁸ Tačiau Sąjungos šalims palikta diskrecijos laisvė nustatyti teisinės apsaugos mechanizmus: jos gali arba priimti specialius įstatymus, arba suteikti teisinę apsaugą pagal autorių teisės, konkurencijos teisės ar kitas teisės normas. Svarbus Paryžiaus konvencijos 2 str., nes jame įtvirtintas nacionalinio režimo principas, nustatantis, jog „kiekvienos į Sąjungą įeinančios šalies piliečiai kitose šalyse naudojami pramoninės nuosavybės apsaugos atžvilgiu tokiais pat privilegijomis, kurios atitinkamų įstatymų yra suteikiamos saviems piliečiams.“²⁹ Konvencijos 5 str. B dalyje nustatyta, jog „pramoninio dizaino apsauga negali būti nutraukta dėl nepanaudojimo arba dėl to, jog įvežami gaminiai panašūs į saugomus“.³⁰ „Taip pat dizainui, jei jis valstybėje saugomas kaip pramoninės nuosavybės objektas, turi būti taikoma visiems pramoninės nuosavybės objektams taikomas reikalavimas laikytis prioriteto taisyklės (4 straipsnis), nustatyti laikiną pramoninės nuosavybės objektų apsaugą (11 straipsnis) ir lengvatinių mokesčių mokėjimo terminą.“³¹ Taigi ši Konvencija pripažino dizainą kaip vieną iš pramoninės nuosavybės rūšių, palikdama laisvę valstybėms narėms pačioms pasirinkti dizaino apsaugos būdus ir yra atskaitos taškas plėtojant dizaino teisinę apsaugą.

1886 m. priimtoje Berno konvencijoje dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos buvo įtvirtintos ir kai kurios pramoniniam dizainui svarbios nuostatos. Konvencijos 2 str. 1 d. pateikiamas saugomų kūrinių sąrašas, kuriame minimi ir taikomosios dailės kūriniai. Minėta, kad dizainas priskiriamas taikomosios dailės kūrinių kategorijai. Pagal šios Konvencijos 2 str. 7 d. nuostatas „Sąjungos šalių įstatymams suteikiama teisė nustatyti šių šalių įstatymų taikymo taikomosios dailės kūriniams ir pramoniniams pavyzdžiams bei modeliams ribas, taip pat tokių kūrinių, pavyzdžių bei modelių apsaugos sąlygas“.³² Tačiau „kūriniai, kurie saugomi kilmės šalyje tik kaip pavyzdžiai ir modeliai, kitoje Sąjungos šalyje turi teisę tik į tokią specialią apsaugą, kuri toje šalyje taikoma pavyzdžiams ir modeliams.“³³ Taigi, šioje nuostatoje įtvirtintas abipusiškumo principas. Šis principas reiškia, jog „jeigu kilmės šalyje dizainas nebus saugomas pagal autorių teisės normas, o tik pagal sui generis dizaino teisę, tai ir kitoje Sąjungos šalyje, nepaisant to, kad joje galima apsauga ir pagal autorių teisę, jis įgis dizaino apsaugą tik pagal sui

---

²⁸ Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos // Valstybės žinios, 1996-08-07, Nr. 75-1796.

²⁹Ten pat.

³⁰Ten pat.

³¹ Birštonas R., Klimkevičiūtė D., Mickienė L., Usonienė J., Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2010 m. P. 713.

³²Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos, 1886 m. rugsėjo 9 d. // Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-988.

³³Ten pat.

generis dizaino teisę.³⁴ Ir atvirkščiai, jei kilmės šalyje dizainas saugomas ir pagal sui generis dizaino teisę, ir pagal autorių teisės normas, o kitoje šalyje tik pagal sui generis teises normas, tai dizainui bus suteikiama apsauga tik pagal sui generis teisės normas. Tačiau reikia pabrėžti, jog valstybėms narėms palikta teisė diskrecijos teisė įtvirtinti abipusiškumo principą nacionalinėje teisėje. Jei toje šalyje netaikoma jokia speciali apsauga, tokie kūriniai saugomi kaip meno kūriniai pagal Berno konvenciją.

TRIPS sutarties kaip ir Berno konvencijos nuostatos dėl dizaino teisinės apsaugos taip pat liberalios, nors ir konkretizuoja teisinės apsaugos taisykles. Tačiau joje neįtvirtinama privaloma kumuliatyvi dizaino teisinė apsauga, nors pabrėžta, kad teisinė dizaino apsauga turi būti numatyta. Tiesiogiai dizaino teisinei apsaugai yra skirti TRIPS sutarties 25 ir 26 straipsniai. TRIPS sutarties 25 straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog valstybės narės numato apsaugą tokiam nepriklausomai sukurtam pramoniniam dizainui, kuris yra naujas arba originalus, paliekant laisvę valstybėms pasirinkti ir nustatyti tų kriterijų turinį.³⁵ „TRIPS sutartis taip pat leidžia valstybėms narėms nustatyti, kad dizainas gali ir nebūti naujas ar originalus, jei jis labai nesiskiria nuo žinomo dizaino ar žinomo dizaino požymių kombinacijų.“³⁶ Minėto straipsnio 2 dalyje įtvirtinta tekstilės gaminių teisinės apsaugos reikalavimas: „kiekviena valstybė narė užtikrina, kad reikalavimai tekstilės modelių apsaugai, ypač jų sąnaudų, tyrimo ar paskelbimo atžvilgiu, nepagrįstai netrukdo siekti tokios apsaugos ir ją gauti“³⁷. Ši nuostata atsirado todėl, jog tekstilės pramonėje dizainas naudojamas trumpą laiką, o dizaino registracijos procedūra yra ilga. TRIPS sutarties 26 straipsnyje nustatyti teisių į dizainą turinys. Šio straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad „saugomo pramoninio dizaino savininkas turi teisę neleisti trečiajam šaliai, neturinčiam savininko sutikimo, gaminti, pardavinėti ar importuoti gaminius tokio dizaino, kuris yra saugomo dizaino kopija arba didelė dalimi kopija, jei tai daroma komerciniais tikslais.“³⁸ „Taigi, dizaino savininko teisės apima ne tik draudimą pardavinėti gaminius, kurie yra tiksli kopija, bet ir gaminius, kurie yra didelė dalimi kopija, t.y. nepalieka kitokio įspūdžio.“³⁹ Nagrinėjamo straipsnio 2 dalyje nurodoma, jog „valstybės narės gali numatyti ribotas išimtis pramoninio dizaino apsaugai su sąlyga, jog tokios išimtys nepagrįstai neprieštarauja normaliam ginamo pramoninio dizaino panaudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų ginamo savininko interesų, atsižvelgiant į teisėtus trečiųjų šalių interesus“.⁴⁰ Minėto straipsnio 3 dalyje nurodoma, jog

³⁴ Žibūdienė I. Dizaino teisinė apsauga autorių ir sui generis dizaino teisės normomis // Jurisprudencija. 2006 m., Nr. 2(80). P.135.

³⁵ Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS) // Žinios. 2001. Nr. 46-1620.

³⁶ Ten pat.

³⁷ Ten pat.

³⁸ Ten pat.

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ Ten pat.

pramoniniam dizainui teisinė apsauga suteikiama 10 m., tačiau valstybės narės pačios nustato, nuo kada turi būti pradėtas skaičiuoti terminas. TRIPS sutarties dizaino apsaugą reglamentuojančios nuostatos turėjo įtaką dizaino teisinės apsaugos sistemos Bendrijoje harmonizavimui.

„Europos Bendrija 2007 m. rugsėjo 24 d. pateikė Pasaulinei intelektines nuosavybės organizacijai (WIPO) prisijungimo dokumentą prie Hagos sutarties dėl tarptautinės pramoninio dizaino registracijos Ženevos akto.“⁴¹ Ši sistema įsigaliojo 2008 m. sausio 1 d. Pagal ją Bendrijos dizaineriai gali paduoti paraiškas savo dizainų tarptautinei apsaugai pagal Hagos sutarties Ženevos aktą, o iš Hagos sutarties susitariančiųjų šalių gali paduoti paraiškas savo dizainų teisei apsaugai pagal Bendrijos dizaino sistemą.⁴² Taigi, „Ženevos akto sistema, padavus vieną tarptautinę paraišką tarptautiniam WIPO biurui, leidžia dizaineriams įgyti tarptautinę apsaugą, pakeičiančią visas kitas registracijas nacionalinėse ar regioniniuose dizaino registravimo tarnybose.“⁴³ Tarptautinė registracijos poveikis toks pat kaip ir įregistravus nacionalinėje valstybėje.

1991 m. EK paskelbtoje Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“ pabrėžiama, jog dizaino teisinė apsauga nacionaliniu lygmeniu yra nepakankama.⁴⁴ Šioje knygoje išryškintos dizaino teisinio reguliavimo problemos: Europoje pagaminti aukštos kokybės produktai yra kopijuojami trečiųjų šalių įmonių, todėl sudėtinga apginti dizaino savininko teises nuo tokių pažeidimų. Be to skirtingi nacionaliniai įstatymai, reglamentuojantys dizaino teisinę apsaugą, skaido EB rinką, sudarydami kliūtis laisvam prekių judėjimui bei iškreipdami vidaus rinką. Pavyzdžiui, EB šalies gamintojas, siekiantis apsaugoti gaminio dizainą kitose šalyse, jose yra apsunkintas paraiškų mokesčiais. Šių problemų sprendimas pramoninio dizaino apsaugos srityje buvo sprendžiamas dviem etapais. 1998 m. spalio 13 d. buvo priimta Dizaino direktyva. Tuo pat metu buvo ruošiamas reglamentas dėl Bendrijos dizainų, kuriuo siekiama dizainui suteikti vienodą teisinę apsaugą visoje EB teritorijoje.

Pirmasis Žaliojoje knygoje nurodytas etapas – direktyvos priėmimas dėl dizaino teisinės apsaugos, kuria harmonizuojami ES valstybių narių įstatymai dėl registruoto dizaino. Ja siekiama suvienodinti dizaino sampratą, dizainui keliamus reikalavimus, dizaino savininko teisių turinį.⁴⁵ Dizaino direktyvos 16 straipsnyje įtvirtinta nuostata, jog registruoto dizaino apsauga pagal sui generis normas, netrukdydys kartu dizainui taikyti ir kitą teisinį režimą.

⁴¹ <http://www.tb.lt/pic/PNA/PNA/ES%20prisijungia%20prie%20Hagos%20sutart.PDF>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

⁴²Ten pat.

⁴³Ten pat.

⁴⁴ Green Paper on the Legal Protection of Industrial Design. Working document of the services of the Commission. III/F/5131/91-EN, June 1991. P 2. http://aei.pitt.edu/1785/01/design_gp_1.pdf, prisijungimo laikas : 2011-12-09

⁴⁵ Birštonas R., Klimkevičiūtė D., Mickienė L., Usonienė J., Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2010. P. 718.

Dizaino direktyvos 17 straipsnyje įtvirtinta privaloma kumuliatyvi dizaino teisinė apsauga. Šiame straipsnyje nurodoma, kad „teisės į dizainą saugomas dizainas, registruotas kurioje nors valstybėje narėje ar jos atžvilgiu pagal šią direktyvą, taip pat turi teisę į apsaugą pagal tos valstybės autorinės teisės įstatymą nuo tos dienos, kai tas dizainas buvo sukurtas ar išreikštas kokia nors forma. Kiekviena valstybė narė nustato, kokio masto ir kokiomis sąlygomis tokia apsauga teikiama, taip pat reikalaujamą originalumo lygį.“⁴⁶ Kumuliatyvi dizaino teisinė apsauga reiškia, jog pakankamai originalus dizainas gali būti saugomas ir pagal autorių teisę kaip meno (arba taikomojo meno) kūrinys, ir pagal sui generis dizaino apsaugos režimą. Registruoto dizaino savininkas, gindamas savo teises, gali remtis vienu metu jam palankiausiomis abiejų apsaugos būdų nuostatomis. Anot Iridos Žibutienės, nustačius aukštą originalumo lygį, praktika gali įtvirtinti alternatyvų dizaino teisinės apsaugos mechanizmą.

Dėl Dizaino direktyvos 17 straipsnio, įtvirtinančio kumuliatyvią dizaino teisinę apsaugą, buvo priimtas 2011 m. sausio 27 d ETT sprendimas byloje C-168/09. Šioje byloje 2006 m. lapkričio 2 d. Italijos įmonė FlosSpa pareiškė ieškinį Semerano dėl autorių teisių pažeidimo. Se. Ieškovo teigimu, atsakovo lempa Flui, importuota iš Kinijos, yra šviestuvo Arco kopija. Šviestuvui Arco, sukurtam 1962 m., viešai naudotam iki 2001 m. balandžio 19 d., buvo taikoma autorių teisės teisinė apsauga. Milano teismas, nagrinėjantis bylą iš esmės, suabejojo, ar Italijos autorių ir dizaino teisinis reguliavimas neprieštarauja ES teisei.

Šis teismas, pateikęs ETT prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nurodė, kad prasidėjus procesui, buvo pakeisti teisės aktai dėl autorių teisės suteikiamos apsaugos taikymo pramoninio dizaino kūriniams. Milano teismas paaiškino, jog pasikeitė įstatyminio dekreto Nr.95/2001 25bis straipsnis, pagal kurį laikinai, dešimties metų laikotarpiu, nuo 2001 m. balandžio 19 d. „dizainui autorių teisės suteikiama apsauga netaikoma tik tiems subjektams, kurie iki minėtos datos gamino, teikė į rinką ar prekiaavo gaminiais, sukurtais pagal dizainą, kuris buvo tapęs viešo naudojimo.“⁴⁷ Taigi laikinai, nors ir 10 metų laikotarpiui, pramoninam dizainui netaikoma autorių teisinė apsauga siekiant apsaugoti trečiašalis – suteikia teisę gamintojams kopijuoti, tiekti į rinką produktus, kurių dizainas yra viešo naudojimo.

Priėmus Dizaino direktyvą, 25 bis straipsnis buvo pakeistas taip: „Pramoniniam dizainui autorių suteikiama apsauga netaikoma gaminiams, sukurtiems pagal dizainą, kuris iki įsigaliojant dekretui Nr.95/2001 buvo viešo naudojimo arba tokiu tapo. Vadinasi, pagal šį straipsnį dizainui, tapusiam viešai naudojamu iki 2001 m. autorių teisinė apsauga visiškai netaikoma.“⁴⁸ Minėta, jog Dizaino direktyvos 17 straipsnis nustato privalomą kumuliatyvią

---

⁴⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

⁴⁷ ETT 2011m. sausio 22 d. sprendimas byloje Flos SpA vSemeraro Casa e Famiglia SpA, Nr. C-168/09.

⁴⁸ Ten pat.

dizaino teisinę apsaugą. Šio direktyvos konstatuojamosios dalies 8 punkte nurodoma, kad valstybėms narėms paliekama diskrecijos teisė pačioms nusistatyti sąlygas, kada suteikiama autorių teisės teisinė apsauga.

Taigi Milano teismui kilo klausimas, ar valstybėms narėms palikta laisvė nustatyti autorių teisių apsaugos mastą ir sąlygas apima ir autorių teisės netaikymą neregistruoto dizaino gaminiams, tapusiems viešo naudojimo iki priimant tai reglamentuojančius nacionalinius teisės aktus. ETT nurodė, jog „dizaino gaminiai, kurie iki Direktyvą 98/71 perkeliančio nacionalinio teisės akto įsigaliojimo, t.y. 2001 m. balandžio 19 d. buvo tapę viešo naudojimo, nes nebuvo įregistruoti kaip dizaino gaminiai, nepatenka į šio straipsnio taikymo sritį, nes pagal 17 straipsnį tik kurioje nors valstybėje narėje ar jos atžvilgiu pagal šią direktyvą įregistruotas dizainas turi teisę į apsaugą pagal tos valstybės autorių teisės įstatymą.“⁴⁹ Tačiau ETT pabrėžė, jog „valstybėms narėms draudžiama savo nacionalinėje teisėje nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį autorių teisinė apsauga netaikoma dizaino gaminiams, kurių registracijos galiojimas pasibaigęs ir jie yra tapę viešo naudojimo.“⁵⁰ Be to, jei dizainui suteikiama autorių teisinė apsauga yra trumpesnė ir pasibaigusi, tai pagal direktyvos 93/98 10 str. 2 p, tai viešo naudojimo tapusio dizaino tokia apsauga gali būti atnaujinta.

Milano teismas taip pat siekė išsiaiškinti, ar draudžiami valstybių narių aktai, kuriais autorių teisinė apsauga ilgą laiką (10 m.) netaikoma dizaino gaminiams „kurie, nors ir tenkina visus teisės į tokią apsaugą reikalavimus, tapo viešo naudojimo iki įsigaliojant šiems teisės aktams trečiųjų asmenų, kurie jau gamino prekes remdamiesi šiuo dizainu ir jomis prekiaavo nacionalinėje teritorijoje, atžvilgiu.“⁵¹ Reikia pažymėti, jog šioje direktyvoje nėra jokių nuostatų dėl jos taikymo, siekiant apsaugoti trečiųjų asmenų interesus. ETT nurodė, jog tokie valstybių narių aktai draudžiami. Tokį savo tokį 17 straipsnio išaiškinimą ETT grindė tuo, jog, pirma, šios autorių teisės suteikiamos apsaugos taikymas galutinai nepasibaigusiu situacijų pasekmėms ateityje reiškia, kad jis turi įtakos trečiųjų asmenų teisėms toliau naudotis gaminiu, kuriam vėl taikoma intelektinės nuosavybės teisės suteikiama apsauga. Antra, tretieji asmenys ir per trumpesnę laikotarpį gali laipsniškai nutraukti veiklą naudojantis senesniais modeliais ir juo labiau – realizuoti turimas atsargas.

Šia Dizaino direktyva buvo harmonizuoti tik esminiai valstybių narių nacionaliniai įstatymai registruoto dizaino teisinės apsaugos srityje. Ji neišsprendė keleto dizaino teisinio reglamentavimo problemų: direktyva neįtvirtina neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos, neišsprendžia dizaino sudedamųjų dalių problemos. Joje taip pat nėra harmonizuojama dizaino registravimo procedūra.

---

⁴⁹Ten pat.

⁵⁰Ten pat.

⁵¹Ten pat.

Kitas žingsnis pagal 1991 m. Žaliąją knygą – 2001 m. gruodžio 12 d. priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr.6/2002 dėl Bendrijos dizaino. Dizaino reglamento konstatuojamosios dalies 16 punkte nurodoma, kad „kai kurios iš šių šakų sukuria daug trumpai rinkoje esančių gaminių dizainų, kai registracijos formalumais neapsunkinta apsauga yra privalumas, o apsaugos laikotarpio trukmė yra ne tokia reikšminga. Kita vertus, yra tokių pramonės šakų, kurioms registracija yra privalumas, nes ji suteikia didesnę teisinę tikrumą, ir kurioms reikia užsitikrinti ilgesnį apsaugos laikotarpį, atsižvelgiant į jų gaminių numatomą buvimą rinkoje. Dėl šios priežasties reikia nustatyti dvi dizaino apsaugos formas: registruoto ir neregistruoto.“⁵² Taigi neregistruotas EB dizainas saugomas pagal valstybių narių autorių teisės sistemas.

Kaip ir direktyvoje Dizaino reglamente nustatoma kumuliatyvi dizaino teisinės apsaugos sistema. Registruoto dizaino autorius, gindamas savo teises, gali remtis vienu metu jam palankiausiomis abiejų apsaugos būdų nuostatomis. Tačiau dizaino ir autorių teisės tikslai ir metodai skiriasi: dizaino teisė siekia apsaugoti gamintoją, autorių teisė – dizainerį.

Skirtingi tikslai lemia dizaino ir autorių teisių apsaugos priemonių pagrindinius skirtumus. Šiuos skirtumus svarbu žinoti tose valstybėse, kuriose yra įtvirtintas alternatyvus dizaino teisinės apsaugos modelis, nes dizaino savininkas turi rinktis – ginti savo teises autorių pagal teisės normas arba pagal dizaino teisės normas. Taigi pirma, skiriasi teisinės apsaugos terminai. Dizaino apsaugos terminas pagal autorių teisę yra ilgesnis nei pagal sui generis normas. Antra, dizaino apsaugos apimtis pagal autorių teisę ir sui generis normas skiriasi. „Pagal autorių teisės normas dizainas saugomas tik nuo kopijavimo, o pagal sui generis ne tik nuo kopijavimo, bet ir nuo naudojimo, gaminimo, pardavimo, pateikimo į rinką, importavimo, eksportavimo, kaupimo, jei kitas dizainas informuotam vartotojui nesudaro bendro įspūdžio, kuris yra skirtingas nuo įregistruoto dizaino ir tokiems veiksmai nėra duotas dizaino savininko sutikimas. Tai reiškia, jog dizaino savininkas turi teisę uždrausti atlikti minėtus veiksmus su dizainu, kuris informuotam vartotojui nepalieka skirtingo įspūdžio, o apsauga išplečiama ne tik tam gaminių vaizdai, kurio dizainas registruotas.“⁵³ Trečia, dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas įgyti nereikia registracijos, nes dizainas kaip kūrinys saugomas nuo išreiškimo kokia nors objektyvia forma. Dizaino apsauga pagal sui generis dizaino teisės normas atsiranda tik įregistravus dizainą.

Apibendrinant šį skyrių, galima nurodyti, kad Paryžiaus konvencija įtvirtino alternatyvų dizaino teisinės apsaugos mechanizmą, palikdama laisvę valstybėms narėms pačioms pasirinkti dizaino apsaugos būdus. Pagal Berno konvenciją valstybės gali pasirinkti taikyti kumuliatyvią teisinę apsaugą arba saugoti tik pagal sui generis nuostatas. Tačiau, jeigu netaikoma jokia

---

⁵² Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

⁵³ Žibūdienė I. Dizaino teisinė apsauga autorių ir sui generis dizaino teisės normomis// Jurisprudencija. 2006, Nr. 2(80). P. 137.

speciali apsauga, dizainas saugomas kaip meno kūrinys. Taigi Berno konvencija atskaitos taškas nuo kurio dizainas gali būti priskiriamas ne pramoninės nuosavybės, o autorių teisių objektui. TRIPS sutartyje pirmą kartą įtvirtinti reikalavimai saugomam dizainui. TRIPS sutartyje nurodoma, jog dizainas turi būti apsaugotas. Pirmą kartą privaloma kumuliatyvi dizaino apsauga įtvirtinta Dizaino direktyvoje. Tačiau šioje direktyvoje palikta valstybėms narėms pačioms nustatyti originalumo kriterijus. Valstybėms nustačius aukštus originalumo kriterijus, dizaino apsaugos režimas gali tapti artimas alternatyviam. Dizaino reglamente atkartota nuostata dėl privalomos kumuliatyvios dizaino teisinės apsaugos. Tačiau šiame reglamente įtvirtinama galimybė suteikti teisinę apsaugą pagal nacionalinių valstybių autorių teisę ir neregistruotam EB dizainui.

Pagrįstai kyla klausimas, ar reikalinga šis naujas neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos instrumentas? Neregistruotas EB dizainas pagal sui generis normas saugomas, kai atitinka naujumo, individualumo reikalavimus. Kumuliatyvi teisinė apsauga tokiam dizainui suteikiama, kai dizainas tenkina ir nacionalinėse valstybėse autorių teisėje keliamą originalumo kriterijų. Jei minėtas dizainas neatitinka šio originalumo kriterijaus, neregistruoto EB dizaino teisių turėtojas negali įgyvendinti sui generis normose įtvirtintas savo teises. Autorės nuomone, šiuo teisiniu instrumentu tiesiog buvo siekiama maksimizuoti įmonių sukurtų dizainų teisinę apsaugą palankumo periodu, apie kurį bus kalbama vėliau. Tačiau disponavimo santykiai palankumo periodu yra palikta nacionalinėms valstybėms, o EB lygmeniu šie santykiai sureguliuotai labai fragmentiškai.

1.3. EB dizaino reikšmė

Neregistruoto ES dizaino teisine apsauga naudinga toms pramonės šakoms, kurių produktams naudojamas dizainas greitai keičiasi. Ši dizaino teisinė apsaugos forma naudojama drabužių, tekstilės, baldų, avalynės sektoriuose. 2006 m. avalynės sektorius ES sudarė 0,5 proc. visos ES pramonės,⁵⁴ baldų pramonės bendrovės ES sukuria 38 milijardus eurų pridėtinės vertės, tekstilės ir drabužių sektorius sudaro 3 proc. Europos gamybos pridėtinės vertės, tekstilės – 8 proc. Neregistruoto dizaino reikšmė minėtoms pramonės šakoms pasireiškia tuo, jog dizaino savininkas prieš pradėdamas masiškai gaminti prekes gali patikrinti, ar minėtos prekės susilauks pasisekimo versle, 12 mėn. jo neregistruodamas, tačiau naudodamasis autorių teisių suteikiama teisine apsauga. Tačiau dėl autorių teisių apsaugos teritorialumo bei teisinio reguliavimo neapibrėžtumo, neregistruoto dizaino savininko teisių apsauga yra menka. Apie tai bus kalbama

---

⁵⁴ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/textiles/index_en.htm; prisijungimo laikas: 2011-11-06.

kituose skyriuose. Šiame skyriuje neregistruoto, registruoto EB dizaino poveikis ekonomikai, naujas požiūris į jį bus atskleidžiamas aiškinant su juo susijusius ES komunikatus, iniciatyvas.

1995 m. Pasirašius Urugvajaus sutartį dėl kiekybinių apribojimų panaikinimo tekstilės ir aprangos sektoriams 20 šalių (tarp jų Argentina, Brazilija, Kinija, Indija) ir 2005 m. visiškai panaikinus kvotas sutarties šalims, tekstilės ir aprangos gamyba ES šalyje labai stipriai smuko t.y. po 6 proc. kas metus nuo 1995 m. iki 2005 m. Prekybos liberalizavimas lėmė pigios medvilnės produkcijos eksportą iš Kinijos ir atitinkamą ES šalių medvilnės ir tekstilės rinkos dalies mažėjimą.⁵⁵ Dėl šios priežasties ES 2003 spalio 29 priėmė komunikatą dėl Tekstilės ir aprangos sektoriaus perspektyvos išsiplėtusioje ES. Šis komunikatas buvo skirtas numatyti grėsmes, priemones, instrumentus tekstilės ir aprangos sektoriui pereinant prie visiškai laisvos prekybos EK siūlė kovojant su sukčiavimu ir klastojimu stiprinti bei priimti naujas intelektinės nuosavybės priemones.

EK 2006 m. priėmė komunikatą „Praktinis žinių pritaikymas: Europos inovacijos strategija“. Jame bendrais bruožais nubrėžiamos Europos inovacijų strategijos gairės. Ši strategija – tai reakcija į naujas kryptis inovacijų srityje bei Europos valstybių narių vyriausybių siekius praplėsti Europos inovacijų politikos apimtį.

Šiame komunikate galima pastebėti, kaip keičiasi požiūris į inovacijas. Pagrindinis tikslas – nebėra kelti technologijų lygį, bet skatinti inovacijas, orientuotas į vartotoją. Vartotojų inovacijų teorijoje nurodoma, jog pagrindiniai novatoriai yra ne gamintojai, o vartotojai, nes gamintojų pagrindinis tikslas yra parduoti, o vartotojai, naudodami gaminį, dažnai jį modifikuoja.⁵⁶

Tai, jog vartotojas yra gamintojas atspindi „PASIDARYK PATS“ judėjimas, kurio pagrindinė idėja yra ta, kad prekes ar paslaugas kuriantis verslas artimai bendradarbiauja su patyrusiais ir kūrybingais vartotojais, pasitelkdamas intelektines jų galias, mainais suteikdamas vartotojams tiesioginę žodžio teisę vertinti tai, kas kuriama, gaminama, tiekama ar vykdoma.

Kitas svarbus dokumentas, išryškinantis dizaino poveikį ekonomikai yra EK darbo grupės 2009 m. priimta studija „Dizainas – inovacijų skatinimo katalizatorius“. Šiame dokumente nurodoma, jog dizainas – tai inovacijų katalizatorius, suteikiantis įmonėms konkurencinį pranašumą. Kompanijos investuojančios į dizainą yra pelningesnės nei tos, kurios to nedaro. Pavyzdžiui, 33 proc. Švedijos, 40 proc. Ispanijos, 40 proc. D. Britanijos, 66 proc. Norvegijos įmonių tvirtina, jog prekės dizainas turi didžiausią poveikį jas parduodant. 60 proc. Švedijos, 81 proc. Ispanijos, 75 proc. Norvegijos ir 40 proc. D. Britanijos įmonių tvirtina, jog yra

⁵⁵ UAB “Investicijų ir finansų analizės centras“ 2007 m spalio 17 d. Ūkio ministerijos užsakymu parengė studiją „Lietuvos tekstilės sektoriaus perspektyvos globalizacijos kontekste“, <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/AT-globalizacijos-itakos-studija.pdf>, prisijungimo laikas: 2011-11-06.

⁵⁶ Putting knowledge into practice: A broad-based innovation strategy for the EU. Brussels, 13.9.2006 COM(2006) 502 final P. 3.

aiški dizaino ir įmonių pelningumo koreliacija. 53 proc. Švedijos įmonių nurodo, jog dizainas turi teigiamą poveikį įmonės ženklams, 70 proc. Ispanijos kompanijų nurodo, jog dizainas turi didžiausią poveikį įmonės įvaizdžiui.⁵⁷

Suvokus dizainą kaip inovacijų skatinimo priemonę, įprastinė dizaino samprata, nurodoma teisės aktuose, tampa per siaura. EK darbo grupė diskusijų pradžioje pabrėžė, kad dizainą priskiriant prie kūrybinių industrijų tradicinė (apie tai bus kalbama vėliau) jo sąvoka tampa per siaura. Suvokiant dizainą tik kaip išorinį gaminio vaizdą, ES valstybės narės neplėtoja dizaino politikos, strategijos. Dėl šios priežasties dizainą reikia suvokti plačiau, t.y. ne tik kaip gaminio išorinį vaizdą, bet ir kaip procesą. Dizainas turi būti suprantamas kaip platus požiūris į produktų, paslaugų ir sistemos gerinimą.⁵⁸

EK darbo grupės dalyviai buvo paprašyti apibrėžti dizaino sąvoką, dizaino sampratos apimtį. Šios darbo grupės dokumente įtvirtintos dalyvių apibendrintos nuomonės. Pirmiausia, dizainas turi mažinti socialinę atskirtį. Dizainas turi suteikti galimybę juo naudotis visiems žmonėms, kuo plačiau be specialaus dizaino būtinybės. Antra, dizainas – holistinis požiūris į problemą, kai atsižvelgiama į platų spektrą aplinkybių: t.y. dizainas apima ne tik estetiką, funkcionalumą, bet praktiškumą, prieinamumą, ergonomiką, produkto saugumą, ekologiškumą. Trečia, dizainas yra jungiamoji ekonomikos, vartotojų poreikių, technologijos grandis. Ketvirta, dizainas yra neatsiejamas nuo verslo modelių kūrimo grandis.

EK darbo grupė taip išskyrė keletą problemų, kylančių dizainą suvokiant plačiąja prasme. Pirmiausia tai metodologinės problemos, t.y. pasidaro sunku nubrėžti dizaino sektoriaus apimtį ribas, nes daugelis ekonomikos sektorių patenka į dizaino apimtį.

Buvo akcentuotos ir praktinės problemos. Kadangi dizainas suvokiamas plačiai, tai jis apima daug disciplinų. Dėl šios priežasties kyla žmogiškųjų išteklių problema, nes valstybių narių švietimo sistemose dizainas menkai integruotas į verslo ir vadybos, inžinerijos, architektūros studijas. Tai lemia, kad smulkioms ir vidutinėms įmonėms sunku rasti dizaino srities specialistą, todėl nėra pakankamai panaudojamas. Be to, ne visos valstybės dizainą suvokia kaip inovacijų ir konkurencingumo skatinimo priemonę, todėl daugelyje valstybių dizainas menkai integruotas į inovacijų procesą. Taigi, EK teigimu dizaino nauda nėra pakankamai suvokta, dizaino sektorius neturi aiškaus inovacijų profilio.

Suvokus dizaino reikšmę, jis turi galimybę tapti Europos inovacijų politikos dalimi. Šiame EK darbo grupės dokumente nurodoma, jog geras dizainas yra procesas, jungiantis kūrybą

---

⁵⁷ Commission staff working document. „Design as a driver of user-centred innovation“ Brussels, 7.4.2009 SEC(2009)501 final. P. 15., http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/getdocument.cfm?doc_id=2784, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

⁵⁸ Ten pat.

ir inovacijas. Kūrybingumas generuoja idėjas, inovacijos šias idėjas įgyvendina, o dizainas suteikia idėjai pavidalą, padarydamas vartotojui patraukliais gaminiais.

Dizainas – verslo ir kūrybos sintezė. Šį teiginį patvirtina 2010 m. priimta Žalioji knyga „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“, kurioje nurodoma, jog dizainas yra kūrybinių industrijų dalis. Kūrybinės industrijos suprantamos kaip naujųjų menų (pvz., medijų) susiliejimas su technologijomis, žinių ekonomika. Kūrybinėms industrijoms priskiriama architektūra, amatai, atlikėjų menai, dizainas, interaktyviosios kompiuterinės programos, drabužių modeliavimas, meno ir antikvarinių vertybių rinka, muzika, kinas ir videoprodukcija, leidyba, televizija ir radijas, programinė įranga ir kompiuterinės paslaugos, reklama. Šioje Žaliojoje knygoje nurodoma, kad „kultūros ir kūrybos sektorių (toliau – KKS) įmonės yra itin novatoriškos ir pasižymi dideliu ekonominiu potencialu, o patys sektoriai yra vieni dinamiškiausių Europoje: jie sudaro maždaug 2,6 proc. ES BVP ir turi didelį augimo potencialą. Be to, 27 valstybėse narėse šiuose sektoriuose kokybiškas darbo vietas turi maždaug 5 mln. žmonių.“⁵⁹ Taigi, Europai, siekiančiai išlikti konkurencinga, reikia skatinti kūrybiškumą. Šia Žalioja knyga siekiama paskatinti diskusijas apie Europos kultūros ir kūrybos sektorių kūrybiškumą skatinančias sąlygas.

2011 m. vasario 11 d. buvo priimta „2020 m. Europa“. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija, kuria siekiama užtikrinti: pažangų augimą (grindžiamą švietimu, žiniomis ir inovacijomis); tvarų augimą (tausiau išteklius naudojančių, ekologiškesnį ir konkurencingesnį ūkį); integracinį augimą (didesnį užimtumą ir ekonominę, socialinę bei teritorinę sanglaudą). Europos Komisija pristatė septynias skatintinas pavyzdines iniciatyvas, skirtas pažangai pagal kiekvieną prioritetą, iš kurių viena yra „Inovacijų sąjunga“. Šios iniciatyvos pagrindinių tikslų yra geras idėjas paversti paklausiais produktais: didinti galimybes novatoriškoms bendrovėms gauti finansavimą, sukurti bendrą inovacijų rinką, skatinti atvirumą ir išnaudoti Europos kūrybinį potencialą. Vienas šių iniciatyvų pavyzdžių yra Europos dizaino inovacijų iniciatyva. Ja siekiama sukurti atvirą ir lanksčią programą, pagal kurią būtų parengti konkretūs pasiūlymai, kaip geriau įtraukti dizaino, vartotojų ir kitus netechnologinius aspektus į inovacijų rėmimo strategiją. Taigi, dizainą reikia suprasti ne vien kaip estetinę materialinės kultūros išraišką, bet ir kaip veiksmingą ekonominio konkurencingumo didinimo inovacijoms bei visuomenės grupių atskirties mažinimo įrankį.⁶⁰

Tačiau šiame darbe dizainas bus analizuojamas, toks, kaip jis apibrėžiamas Dizaino reglamente ir direktyvoje. Norint, kad EB dizainas įgytų teisinę apsaugą, nepakanka, jog jis atitiktų dizaino sąvokoje išvardintus požymius. Tiek registruotas, tiek neregistruotas dizainas turi

---

⁵⁹ Žalioji knyga „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“ Briuselis, 2010.4.27 KOM(2010) 183 galutinis. P. 3.

⁶⁰ 2011-iejį – Lietuvos dizaino metai . <http://www.dizainometai.lt/>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

būti naujas bei pasižymėti individualiomis savybėmis. Tačiau neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos sąlygos nėra identiškos registruoto EB dizaino teisinės apsaugos sąlygoms. Tai bus analizuojama kituose skyriuose.

2. NEREGISTRUOTO EB DIZAINO TEISINĖS APSAUGOS SĄLYGOS

2.1. Naujumas

Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“ naujumo samprata buvo suprantama kitaip nei ji apibrėžiama Dizaino reglamente ar Dizaino direktyvoje. Minėtoje Žaliojoje knygoje naujumas buvo suvokiamas dvejopai:

1. Subjektyvus naujumas: suvokiant dizainą subjektyviai, dizaino savininkas turi teisę užkirsti kelią trečiosioms šalims tą dizainą kopijuoti. Tačiau, jei panašus dizainas buvo savarankiškai sukurtas, tada ir tokiam dizainui turi būti suteikiama teisinė apsauga.
2. Jeigu dizaino naujumas suvokiamas objektyviai, tada reikia įrodyti, jog jis nebuvo prieinamas visuomenei visame pasaulyje.

Žaliosios knygos „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“ pagrindas – 1990 m. Max Planch instituto matmenys „Max Planch instituto pasiūlymas dėl Europos dizaino teisės“. Šio instituto tyrimų duomenys atskleidė, jog tekstilės, laikrodžių, papuošalų pramonės srities atstovai pirmenybę teikia subjektyviam dizaino naujumo suvokimui.⁶¹ Be to, tyrimų duomenimis buvo nustatyta, kad mažos įmonės pirmenybę teikia subjektyviam dizaino naujumo suvokimui. Tačiau didelės įmonės pirmenybę teikia objektyviai dizaino naujumo sampratai.⁶² Autorės nuomone, tokio pasirinkimo priežastis ta, jog didelės įmonės, norėdamos įvertinti dizaino naujumą, gali atlikti kokybiškus tyrimus.

Nepaisant Max Planch tyrimų duomenų ir siūlymo registruotam EB dizainui taikyti objektyvią dizaino sampratą, o neregistruotam – subjektyvią, tiek Dizaino direktyvoje, tiek Dizaino reglamente buvo įtvirtinta objektyvus dizaino naujumo suvokimas.

Dizaino reglamento 5 straipsnyje pateikiama tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino naujumo samprata. Neregistruoto EB dizaino naujumas apibrėžiamas Dizaino reglamento 5 straipsnio 1 dalies b punkte: „Dizainas laikomas nauju, jeigu joks kitas tapatus dizainas netapo prieinamas visuomenei iki tos datos, kai dizainas, kurį siekiama apsaugoti, tapo pirmą kartą prieinamas visuomenei. To paties straipsnio a punkte nurodoma, kad registruotas EB dizainas laikomas nauju, jei jo kitas tapatus dizainas netapo prieinamas visuomenei iki paraiškos

---

⁶¹ William T Fry. Design Users Suggest National Law Changes, EC Approach and Harmonisation Strategy: Federal Republic of Germany Surveys on Design Protection // European Intellectual property review., Vol 12, 1990-10-10.

⁶² Ten pat.

įregistruoti dizainą, kurį siekiama apsaugoti, padavimo datos, o prašant prioriteto – iki prioriteto datos. Iš šio apibrėžimo galima išskirti keletą naujumo elementų.⁶³

Vienas iš tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino elementų – jo netapatumas ankstesniam dizainui. Iš naujumo sąvokos apibrėžimo matyti, kad tiek registruoto, tiek neregistruoto dizaino naujumą paneigia tapatus dizainas. Dizaino direktyvos 4 straipsnyje numatyta, jog dizainas laikomas tapačiu kitam dizainui, jeigu jų savybės skiriasi tik neesminėmis detalėmis. Naujumas reiškia naujo elemento buvimą, kuris turi lemti tai, jog suformuojamas skirtingas negu egzistuojantis išorinio gaminio vaizdas. Šie elementai turi būti būtini visi, tam, kad būtų sudarytas skirtingas gaminio išorinis vaizdas.

Kitas EB dizaino naujumo elementas – momentas, iki kurio vertinami visuomenei prieinami tapatūs dizainai. Registruoto EB dizaino atveju tikrinama, ar joks kitas tapatus dizainas netapo prieinamas visuomenei iki paraiškos įregistruoti dizainą, kurį siekiama apsaugoti, padavimo datos, o prašant prioriteto – iki prioriteto datos. Siekiant neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos, joks kitas tapatus dizainas neturi būti prieinamas visuomenei iki tos dienos, kai dizainas, kurį siekiama apsaugoti, tapo pirmą kartą prieinamas visuomenei.

Nustatant tiek registruoto, tiek neregistruoto dizaino naujumą, jis lyginamas jau su visuomenei prieinamais dizainais. Tačiau kokių mastu turi būti lyginami dizainai – pasauliniu, EB lygmeniu?

Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“ buvo išreikšta nuomonė, kad objektyvią dizaino naujumo sampratą sudėtinga pritaikyti net ir galint atlikti išsamius tyrimus. Remiantis šia teorija, reikėtų vertinti, ar neegzistavo tapatus dizainas per visą istorijos laikotarpį ir viso pasaulio mastu.⁶⁴ Tačiau EK atmetė galimybę įvesti laiko ir geografinius apribojimus, vertinant dizaino naujumą, ir pasirinko kitą sprendimo variantą: naujumas turi būti apribotas atitinkamos srities specialistų, veikiančių EB, žiniomis. Ši nuostata atsispindi ir reglamento 7 straipsnyje.

Dizaino reglamento 7 straipsnyje pateikiama prieinamumo visuomenei samprata. Šiame straipsnyje nurodoma, jog registruotas dizainas laikomas prieinamu Bendrijos visuomenei, jeigu jis buvo paskelbtas po registracijos ar kitaip, eksponuotas, naudotas versle arba kaip kitaip atskleistas, išskyrus tuos atvejus kai apie šiuos įvykius pagrįstai įprastu būdu negalėjo sužinoti EB veikiančios atitinkamos srities specialistai iki paraiškos padavimo dienos arba prioriteto dienos arba neregistruoto EB dizaino atveju – iki tos dienos, kai jis tapo prieinamas

---

⁶³Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

⁶⁴Green Paper on the Legal Protection of Industrial Design. Working document of the services of the Commission. III/F/5131/91-EN, June 1991, para. 5.5.1.1. P 68 http://aei.pitt.edu/1785/01/design_gp_1.pdf, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

visuomenei.⁶⁵ Tačiau „dizainas nelaikomas tapęs prieinamu visuomenei vien dėl to, kad jis buvo atskleistas trečiajam asmeniui žodžiu išreikštomis arba neišreikštomis konfidencialumo sąlygomis“⁶⁶. Šis straipsnis, autorės nuomone, yra bendroji norma, nurodanti EB dizaino prieinamumo visuomenei būdus ir išimtis.

Dizaino reglamento 11 straipsnio 2 dalyje nurodoma, „jog neregistruotas EB dizainas tampa prieinamu Bendrijos visuomenei, jeigu jis buvo paskelbtas, eksponuotas, naudotas versle arba kaip kitaip atskleistas, kad apie tai įprastu būdu būtų sužinoję Bendrijoje veikiantys atitinkamos srities specialistai. To paties straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog reikalavimus atitinkantis dizainas saugomas kaip Bendrijos dizainas trejus metus nuo tos datos, kai tas dizainas pirmą kartą tapo prieinamas Bendrijos visuomenei.“⁶⁷ Pažodžiui skaitant šį straipsnį, galima daryti išvadą, kad bet koks neregistruoto EB dizaino atskleidimas, jeigu jis tampa pagrįstai žinomu EB veikiantiems atitinkamos srities specialistams, yra pagrindas suteikti EB neregistruoto dizaino teisinę apsaugą.

Šį straipsnį EK bandė išaiškinti, priėmusi ES prisijungimo sutarties (Communication No 05/03 of the President of the Office of 16 October 2003 concerning the enlargement of the European Union in 2004) 110a (5) punktą. Šiame punkte nurodoma, kad neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga nebus suteikiama tokiam dizainui, kuris netapo prieinamas visuomenei EB teritorijos ribose. Nors šiame punkte ir minimas žodis „teritorija“, tačiau ir čia lieka nemažai erdvės interpretacijoms. Keliamas klausimas, ar neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga atsiranda tik tada, kai pirmą kartą jis atskleidžiamas EB teritorijoje? Ar tai reiškia, kad norint dizainui suteikti neregistruoto EB dizaino teisinę apsaugą, atskleidimas turi būti pirmas apskritai ir tai turi būti EB teritorijoje?

Su šia problema susidūrė VRDT apeliacijos skyrius, nagrinėdamas 2010 m. kovo 26 d. R 9/2008-3 bylą dėl neregistruoto EB dizaino atskleidimo už ES ribų. Šioje byloje registruotas EB dizainas buvo pripažintas negaliojančiu dėl to, jog pareiškėjas įrodė, kad dizaino savininkas anksčiau pardavinėjo panašius batus „Clog“ JAV. Registruoto dizaino savininkas apeliavo į VRDT apeliacinį skyrių teigdamas, jog pardavė ribotą kiekį „Clog“ batų, t.y. apie 10000 porų. Floridoje ir Kolorade, o toks dizaino atskleidimas negalėjo sugriauti dizaino naujumo, nes parduotų batų kiekis negalėjo tapti pagrįstai žinomas atitinkamos srities dizaino sektoriui įprastai jį naudojant versle bei veikiantiems EB teritorijoje. Tai patvirtina ir Dizaino direktyvos 6 straipsnis, kuriame nurodoma, kad „jeigu dizainas iki registracijos pareiškimo dienos arba iki

---

⁶⁵ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ Ten pat.

prioriteto dienas buvo atskleistas už EB teritorijos ribų, tačiau netapo prieinamas EB visuomenei, tokiam dizainui gali būti suteikiama registruoto EB dizaino teisinė apsauga⁶⁸

VRDT apeliacijos skyriaus toks argumentas neįtikino. Jis teigė, kad parodytus mugėse naują produktą, įkėlus jo nuotraukas į internetą bei pardavus jį rinkoje, toks dizainas galėjo tapti pagrįstai žinomas įprastai jį naudojant versle bet kam, susijusiam su šia veikla. Jis taip pat nurodė, kad šiuo atveju dizaino sektorių sudaro avalynės dizaineriai ir avalynės pramonės šakos, veikiančios EB teritorijoje. Sąvoka „susijęs sektorius“ reiškia, kad tai turi būti tokie sektoriai, kurie yra susiję su ginčijamu dizainu, pavyzdžiui, botai, paplūdimio, laisvalaikio avalynė. Nors dizaino savininkas savo produktą laiko esant „avalynė“, o ne „botų“ ar „klumpių“ avalynė, gaminio dizainas vaizduojamas kaip „botų“ ar laisvalaikio „klumpių“ dizainas. VRDT apeliacijos skyrius nurodė, jog dizaino savininkas sumažino fakto, kad pirmiausia batai buvo parduoti JAV, svarbą, lygindamas parduotą jų kiekį su visa JAV rinka. Tačiau VRDT teigimu, tai nėra teisingas požiūris, nustatant, ar toks dizaino atskleidimas galėjo pagrįstai tapti žinomas susijusiems dizaino sektoriams, veikiantiems EB. VRDT pabrėžė, kad naujo gaminio išleidimas į apyvartą visada patraukia visuomenės dėmesį.⁶⁹ Taigi, buvo pripažinta, kad toks dizainas negalioja. Tačiau nebuvo atsakyta klausimas, kokiais kriterijais teismas turi vadovautis vertindamas, ar dizainas tapo prieinamas atitinkamos srities specialistams, veikiantiems EB.

Musker nesutinka su teiginiu, kad dizaino atskleidimas už EU sugriauna jo naujumą. Jis nurodė, kad data, kada neregistruotas dizainas tapo prieinamas visuomenei, skiriasi nuo datos, kada turi būti vertinamas dizaino naujumas.⁷⁰ Dizaino reglamento 5 straipsnio 1 d. (a) nurodoma, jog dizainas laikomas nauju, jeigu joks kitas tapatus dizainas netapo prieinamas visuomenei iki tos datos, kai dizainas, kurį siekiama apsaugoti, tapo pirmą kartą prieinamas visuomenei, jeigu tai yra neregistruotasis Bendrijos dizainas. Dizaino reglamento 11 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad dizainas saugomas kaip Bendrijos dizainas trejus metus nuo tos datos, kai tas dizainas pirmą kartą tapo prieinamas Bendrijos visuomenei. Prieinamumo visuomenei samprata pateikta 7 straipsnyje. Todėl pats dizaino savininkas atskleidęs dizainą už EB ribų, nepanaikina neregistruoto EB dizaino naujumo.

Priešingai nei teigia Musker, EK pagrindinė idėja buvo ta, jog data, kada neregistruotas dizainas tapo prieinamas visuomenei, nesiskiria nuo datos, kada turi būti vertinamas dizaino naujumas. Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino apsauga“ buvo reikalaujama, jog dizainas būtų

---

⁶⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

⁶⁹ OHIM 26 of March 2010 Third Board decision in civil case Crocs Inc v Holey Soles Holdings Ltd, No R 9/2008-3.

⁷⁰ Musker D. Does the first disclosure have to occur in the EU? // Copyright world, Vol 160, May 2006. P. 21.

atskleistas EB. 1993 m. EK pasiūlyme⁷¹ 12 straipsnis (dabar Dizaino reglamento 6/2002 11 str.) tiesiog nukreipia į 7 straipsnį. 1999 m. EK pasiūlyme⁷² į 12 straipsnį įtraukė pakeitimą, jog neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos pradžios momentas siejamas nuo pirmo jo realizavimo EB. Šis pakeitimas įtrauktas ir į 2000 m. EK pasiūlymą.⁷³

Jeigu neregistruoto EB dizaino prieinamumo data, kada turi būti vertinamas neregistruoto dizaino naujumas, skirtusi, tai keltų kitų praktinių problemų. Pavyzdžiui, dizaino teisių turėtojas, komercializavęs dizainą už EB ribų, galėtų turėti neribotą palankumo periodą, o panorėjęs turėti neregistruoto EB dizaino teisinę apsaugą, galėtų jį atskleisti EB teritorijoje. EB dizaino teisių turėtojai, apskritai pirmą kartą atskleidę savo dizainą ir tai padarę EB, turėtų tik 3 metų neregistruoto EB dizaino suteikiamą teisinę apsaugą.

Teiginį, kad dizaino naujumo ir dizaino prieinamumo visuomenei data yra ta pati, iliustruoja ir Gebäckpresse byla ZR 126/06 2008 m. spalio 9 d. Ieškovas, Honkongo kompanija, tiekianti namų apyvokos reikmenis, pareiškė ieškinį Vokietijos kompanijai dėl įtariamo EB neregistruoto dizaino pažeidimo, gaminant elektrinius sausainių kepimo įrenginius. Ieškovas 2002 m. gegužės ir liepos mėnesiais juos pirmą kartą publikavo Kinijoje kaip dizaino patentą, o nuo birželio iki spalio mėnesio juos pristatė Didžiojoje Britanijoje. Ieškovo teigimu, jis galėjo naudotis neregistruoto EB dizaino suteikiama teisine apsauga. Hamburgo apeliacinis teismas nurodė, jog dizaino publikavimas Kinijoje lėmė tai, kad dizainas jau nebebuvo naujas jį atskleidžiant EB. Šio teismo teigimu, specialistų ratas, susijęs su šia prekybos sritimi taip pat pastebėjo publikaciją Kinijoje. Ieškovo netenkino teismo sprendimas, todėl jis apeliavo į Vokietijos aukščiausiąjį teismą.

Svarbiausias klausimas, nagrinėtas šioje byloje, buvo, ar galima suteikti neregistruoto EB dizaino teisinę apsaugą gaminiui, kuris buvo atskleistas už EU, o po to pirmą kartą importuotas į EB. Vokietijos Aukščiausias Teismas nurodė, kad norint gauti neregistruoto EB dizaino teisinę apsaugą dizainas turi būti „naujas“, kai jis pirmą kartą importuotas į EB.⁷⁴ Šiame kontekste tai priklauso nuo aplinkybės, ar dizaino publikavimas Kinijos patentų biuro neturėjo „naujumą naikinančio poveikio“. Vokietijos Aukščiausias Teismas nurodė, jog Kinijos patentų biuro ginčijamo dizaino publikacija sugriovė jo naujumą. Tačiau, autorės nuomone, reikia

⁷¹ Proposal for European Parliament and Council Regulation on the Legal protection of Designs: COM (93) 342 final, December 3, 1993 <http://aei.pitt.edu/10580/>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

⁷² Amendment proposal for the Council Regulation (EC) on Community Design: COM (1999) 310 final, (2000) O.J. C248 E/13-55 // OJ C 29, 31.1.1994. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2000:248E:0003:0055:EN:PDF>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

⁷³ Amendment proposal for the Council Regulation (EC) on Community Design: COM (2000) 660 final/2, (2001) O.J. C 248 E, 29.8.2000, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2001:062E:0173:0230:EN:PDF>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

⁷⁴ Germany Federal Supreme Court Decision of October 9, 2008 – Case I ZR 126/06 – Gebäckpresse/Press For Bakery Products <http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=76246>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

atsižvelgti į tai, jog dizaino naujumas sugriaunamas, jei jis pirmą kartą atskleistas už EB ribų, tapo pagrįstai žinomas EB veikiantiems atitinkamos srities specialistams, dizainą naudojantiems įprastu būdu.

Kitas svarbus klausimas, siekiant nustatyti, ar neregistruotas EB dizainas tenkina naujumo kriterijų – kokios srities specialistas turi apie jį sužinoti. Dizaino reglamento 11 straipsnyje nurodoma, kad EB dizainas laikomas tapęs prieinamu EB visuomenei, jei apie jį sužinojo atitinkamos srities specialistai veikiantys EB. L. Bently ir B. Sherman iškėlė klausimą, kokio atitinkamos srities sektoriaus specialistai turėtų pagrįstai žinoti apie atskleistą dizainą, jei, pavyzdžiui, dizainas, tapybos kūrinys ir pristatytas meno galerijoje, vėliau pritaikomas arbatos puodeliams. Kaip turėtų būti vertinama atitinkama sritis, kuriai atstovauja specialistas: ar ji turėtų būti aiškinama, kaip gaminių, kuriems registruotas dizainas sritis, ar kaip gaminių, kuriems dizainas gali būti naudojamas? Kuris specialistų sektorius turėtų pagrįstai žinoti apie atskleistą dizainą: dailininkų sektorius ar keramikos dizainerių, ar abu?

Šią iškeltą problemą bandė spręsti Didžiosios Britanijos Aukščiausias teismas Green Lane Product byloje. Šioje byloje Green Lane Products Ltd ("Green Lane") pardavinėjo skalbinių rutuliukus. Šis dizainas 2004 m. rugpjūčio 23 d. buvo užregistruotas kaip EB dizainas. Atsakovai PMS International Group plc and PMS International Far East Ltd ("PMS Far East") 2001 m. užsakė vieną Kinijos bendrovę plastikiniams kamuoliukams gaminti. Juos užsakovai pardavinėjo ir EU. Tačiau šie kamuoliukai buvo skirti ne skalbti, o masažui. 2006 m. atsakovai tuos pačius kamuoliukus pardavinėjo jau skalbti. Taigi ieškovas siekė uždrausti atsakovui gaminti jo produktą, o atsakovas bandė nuginčyti ieškovo registruotą dizainą tvirtindamas, kad ieškovo dizainas negalioja dėl to, jog nėra naujas ir nepasižymi individualiomis savybėmis.

Green Lane Product bylos svarbiausias klausimas buvo, ar dizaino atkleidimas viename sektoriuje reiškia, kad jis tapo prieinamas visuomenei pagal Dizaino reglamento 7 str. tik tam sektoriui ar visiems sektoriams. Kuris sektorius turėtų žinoti apie atskleistą dizainą: ar tai turėtų būti sektorius, atitinkantis produktų klasę, nurodytą paraiškoje, ar tas, kuriame buvo naudojamas ankstesnis dizainas. Teismas nurodė keletą atsakymų variantų: pirma, Musker siūlo, jog tai turėtų būti dailininkų sektorius, nes jis buvo pirmesnis, o pagal TRIPS sutartį dizainas privalo tenkinti bent vieną reikalavimą, t.y. būti naujas arba originalus. Mr Martin Howe QC pritarė Musker nuomonei, kad tiesiogiai susijęs sektorius yra ankstesnysis. Antra, Laddie Prescott ir Vitoria teigia, jog tiesiogiai susijęs sektorius yra tas, kuris apima abu, t.y. tiek registruoto dizaino specialistų sektorių, tiek ankstesnio dizaino sektorių. Trečia, Dr. Lawrence teigimu, tai turėtų būti tas sektorius, kuriam dizainas yra registruotas. Taigi Aukščiausias teismas nurodė, jog

„dizainas laikomas tapęs prieinamu visuomenei pagal reglamento 7 str. neapima vien tik sektoriaus, kuriam buvo registruotas dizainas pagal Lokarno klasifikacijos sistemą.“⁷⁵

Antra, teismas iškelė klausimą, ar galima panaikinti dizaino registraciją remiantis tuo pagrindu, jog anksčiau egzistavo toks pats produkto dizainas, tačiau jis nepatenka į tą pačią Lokarno klasifikaciją kaip ir ginčijamas registruotas dizainas. Lordo rūmų teisėjas Jacob nurodė, jog dizaino teisinė apsauga apima bet kokį produkto ar dizaino naudojimą, nepaisant kokiam tikslui jis skirtas panaudoti. Tokios pat pozicijos teismas laikėsi ir kalbėdamas apie neregistruotą dizainą. Aiškindamas plačią dizaino teisinę apsaugą, Aukščiausias teismas nurodė, jog reglamento 36 str. 2 dalim nebuvo siekiama paveikti dizaino teisių turėtojų teisių apimties. Antraip, pavyzdžiui, jei dizaino teisinė apsauga būtų apribota Lokarno klasėmis arba neregistruoto dizaino atveju galėtų tik tame sektoriuje, kuriame jis naudojamas, tai būtų apribota dizaino savininko išimtinė teisė naudoti dizainą kitu tikslu.

Apibendrinant šį skyrių, galima išskirti registruoto ir neregistruoto EB dizaino naujumo kriterijaus esminius skirtumus ir panašumus:

Pirma, neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga atsiranda nuo atskleidimo EB visuomenei momento. Registruoto dizaino teisinė apsauga atsiranda nuo dizaino įregistravimo momento.

Antra, tiek registruoto tiek neregistruoto EB dizaino atveju joks kitas tapatus dizainas neturi egzistuoti ne tik EB, bet ir visame pasaulyje, t.y. įtvirtintas absoliutus naujumo principas.

Trečia, kadangi tiek registruotam, tiek neregistruotam EB dizainui taikoma objektyvi dizaino naujumo samprata, abiem atvejais naujumas apribotas atitinkamos srities specialistų, veikiančių EB, žiniomis.

Ketvirta, EB dizainas iki paraiškos padavimo dienas arba iki prioriteto dienos pirmą kartą atskleistas už EB ribų, gali būti laikomas nauju, jei atitinkamos srities specialistai, veikiantys EB apie šį dizainą nesužino jį įprastai naudodami.

Penkta, registruotas EB dizainas tampa prieinamu visuomenei jį įregistravus, o neregistruotas – jį tinkamai atskleidus, t.y. pagal Dizaino reglamento 11 str.

Šešta, registruoto EB dizaino teisinė apsauga nėra ribojama Lokarno klasėmis, o neregistruoto – sritimi, kurioje dizainas naudojamas. Autorės nuomone, dizaino registracijos paskelbimas savaime reiškia, jog apie dizaino registraciją sužino ne tik tas sektorius, kuriam dizainas buvo registruotas pagal Lokarno klasifikacijos sistemą, bet ir kiti sektoriai. Neregistruoto dizaino atveju, atitinkamos srities specialistai nėra ribojami sektoriumi, kuriame tas dizainas naudojamas. Autorės nuomone, šią Green Lane byloje suformuotą taisyklę

---

⁷⁵ Green Lane Products Ltd v PMS International Group Plc & Ors [2008] EWCA Civ 358 (23 April 2008), <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2008/358.html>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

neregistruotam EB dizainui sudėtinga pritaikyti, nes nėra aišku, kokiais būdais neregistruotas turi tapti prieinamas kitiems dizaino sektoriams, jei jis atskleistas tik tame sektoriuje, kuriame naudojamas.

Septinta, remiantis minėtoje Green Lane byloje teismo suformuota pozicija, autorės nuomone, patenkinus tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino naujumo kriterijų, tampa sudėtinga nustatyti individualumo kriterijų. Individualias savybes vertina informuotas vartotojas, kuris suprantamas kaip vartotojas, žinantis įvairius atitinkamame sektoriuje esančius dizainus, bet ne tos srities specialistas. Jei dizaino sektorius nėra vien tik tas, kuriame jis naudojamas, kyla klausimas, kurio sektoriaus informuotas vartotojas turi vertinti dizaino individualias savybes ir ypač jei neregistruoto EB dizaino atveju dizainas buvo atskleistas tik vienoje srityje.

2.2 Individualumas

Minėta, kad TRIPS sutarties 25 straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog „valstybės narės numato apsaugą tokiam nepriklausomai sukuriamam pramoniniam dizainui, kuris yra naujas arba originalus, paliekant laisvę valstybėms pasirinkti ir nustatyti tų kriterijų turinį.“⁷⁶ Taip pat minėta, jog TRIPS sutartis taip pat leidžia valstybėms narėms nustatyti, kad dizainas nėra naujas ar originalus, jei jis labai nesiskiria nuo žinomo dizaino ar žinomo dizaino požymių kombinacijų. Taigi, TRIPS sutartyje dizaino individualumo kriterijus buvo privalomas.

Reglamento 6 straipsnyje nurodoma, jog dizainas laikomas individualiu, „jeigu jo bendras išpūdis informuotam vartotojui skiriasi nuo bendro išpūdžio, kurį tokiam vartotojui padaro bet koks kitas dizainas, kuris tapo prieinamas visuomenei:

a) iki tos datos, kai dizainas, kurį siekiama apsaugoti, tapo pirmą kartą prieinamas visuomenei, jei tai yra neregistruotasis Bendrijos dizainas;

b) iki paraiškos įregistruoti dizainą, kurį siekiama apsaugoti, padavimo datos, o prašant prioriteto – iki prioriteto datos, jeigu tai yra registruotasis Bendrijos dizainas.“⁷⁷

Vadovaujantis šiuo straipsniu, galima išskirti šiuos individualumo elementus:

Pirma, reikia apibrėžti informuoto vartotojo sąvoką, kuris vertina dizaino sukuriamą bendrą išpūdį. Informuotas vartotojas – tai tik teisinė kategorija, nes dizaino sukuriamą bendrą išpūdį vertina teismas, o tai jis daro iš informuoto vartotojo pozicijos.

Informuoto vartotojo samprata plėtotą Shenzhen Taiden Industrial v Bosch Security Systems BV 2010 m. birželio 22 d. byloje. Šioje byloje ETT nurodė, kad: „aiškinant informuoto vartotojo sąvoką pasakytina, jog „vartotojas“ reiškia, kad atitinkamas asmuo naudoja gaminį,

⁷⁶ Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS) // Žinios. 2001. Nr. 46-1620.

⁷⁷ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

kuriame tas dizainas pritaikytas ar panaudotas, pagal šio gaminio paskirtį. Be to, savybė „informuotas“ leidžianti manyti, kad vartotojas, kuris nėra dizaineris ar techninis ekspertas, žino įvairius atitinkamame sektoriuje esančius dizainus, turi tam tikrų žinių apie tokių dizainų įprastai turimus elementus, ir tai, kad domisi atitinkamais gaminiais, įrodo santykinai didelį pastabumo laipsnį jam jais naudojantis. Tačiau ši aplinkybė nereiškia, kad informuotas vartotojas gali atskirti gaminio išorės aspektus, kuriuos lemia techninė šio gaminio funkcija, nuo stilizuotų aspektų, nebent naudodamas tokį gaminį būtų igijęs patirties.⁷⁸

Informuotas vartotojas, vertindamas bendrą išpūdį, atsižvelgia į dizainerio laisvės apribojimus. Tai iliustruoja PepsiCo Ins byla. Šioje byloje VRDT apeliacinė taryba nurodė, kad nagrinėjamų gaminių atžvilgiu dizainerio laisvės mastas yra labai mažas ir pakanka smulkių detalių skirtingam bendram išpūdžiui sukelti. Dizainerio laisvė pasireiškia tuo, jog vieno sukurto gaminio išvaizda nuo kito gali labai skirtis. „Tačiau dizainerio laisvė negali būti matuojama kaip veikimo laisvės nebuvimas iš subjektyviosios pusės, pavyzdžiui, kai asmuo, užsakantis dizainą, reikalauja, kad jame atsispindėtų vienokios arba kitokios savybės; ji turi būti matuojama objektyviai.“⁷⁹ Šioje byloje ETT nurodė, kad neesminių skirtumų buvimas neleidžia paneigti dizaino paliekamo bendro išpūdžio. Teismas taip pat nurodė, kad nors dizaino teisinei apsaugos apimčiai neturi įtakos nurodytas sąrašas gaminių, kuriuose numatyta pritaikyti dizainą arba kuriuose numatyta tą dizainą panaudoti, tačiau atsižvelgimas į patį dizainą gali leisti gaminį identifikuoti registruojant nurodytoje platesnėje gaminių kategorijoje ir todėl realiai nustatyti informuotą vartotoją ir dizainerio laisvės mastą kuriant dizainą.

Jei dizainerio laisvė yra suvaržyta, net ir nedideli gaminio išvaizdos pakeitimai gali parodyti, jog sukurtas naujas dizainas. Šį teiginį iliustruoja 2005 m. gegužės 16 d. LAT byla. Šioje byloje šalys – ieškovas UAB „Narbutas ir Ko“ bei atsakovas UAB „Gurda“ gamina ir parduoda biuro baldus. Jie yra konkurentai. Ieškovas sudarė sutartį su stalviršių ir stalų kojų dizaino autoriumi, kuria autorius perdavė savo visas turtines teises. Ieškovas įregistravo šį dizainą ir tapo pramoninio dizaino savininku. Atsakovas gamina biuro baldus, kurių elementai – stalviršiai ir stalų kojos – yra ieškovo įregistruotų analogiškų baldų elementų iš esmės kopijos, be ieškovo leidimo.

Kasacinis teismas nurodė, jog biuro baldų sistema yra sudėtinis gaminys, kurio vaizdo savybes lemia jo techninė funkcija. „Vertinant šalių naudojamo dizaino erdvinių formų panašumą, reikia turėti omenyje ir įvertinti tai, ar naudojamo dizaino elementų sutampantys požymiai apskritai nėra būdingi tam tikrų gaminių sudėtiniais elementams, kaip tam tikrų

⁷⁸ETT sprendimas 2010 m. birželio 22 d. byloje Bosch Security Systems BV ir Shenzhen Taiden Industrial Co. Ltd, T-153/08.

⁷⁹. ETT sprendimas 2010 m. kovo 18 d byloje Grupo Promer Mon Graphic, SA v. PepsiCo , Inc., T-9/07.

elementų gamybos rezultatas, ir nulemti tų gaminių funkcinių savybių.⁸⁰ Dėl to lyginant gaminius, kuriuose dėl atitinkamos jų paskirties ir funkcinių savybių yra sutampančių požymių arba tie požymiai yra įprasti tam tikriems gaminiams, būtina atkreipti dėmesį į tų gaminių individualizuojamuosius požymius.⁸¹

Informuotas vartotojas, vertindamas, ar dizainas turi individualių savybių, turi atsižvelgti į gaminio, kuriam tas dizainas pritaikytas ar panaudotas, pobūdį ir ypač į pramonės šaką, kuriai gaminyje priklauso. „Nors ir esama abejonių dėl šios nuostatos turinio, literatūroje kalbama apie tai, kad jei atitinkamoje pramonės srityje dizainas yra aktyviai naudojamas (pavyzdžiui, automobilių ar mobiliųjų telefonų gamybai) individualumo reikalavimas paprastai yra ne toks griežtas – pakanka nedidelių skirtumų, kad individualumas būtų pripažintas ir atvirkščiai.“⁸²

Antra, nustatant, ar neregistruotas EB dizainas tenkina individualumo kriterijų, reikia išsiaiškinti bendro išpūdžio sąvoką. Iš Dizaino reglamento konstatuojamosios dalies 14 punkto ir 6 (1) dalies matyti, jog nesutampa informuotam vartotojui sukeliama bendro išpūdžio skirtumo lygis.

Dizaino reglamento konstatuojamosios dalies 14 punkte individualumas apibrėžiamas kitaip nei Dizaino reglamento 6 (1). Šioje dalyje nurodoma, „jog vertinimas, ar dizainas turi individualių savybių, turėtų būti pagrįstas tuo, ar išpūdis, kurį jis padaro dizainą apžiūrinčiam informuotam stebėtojui, aiškiai skiriasi nuo to išpūdžio, kurį jam padaro esama dizainų visuma, atsižvelgiant į gaminio, kuris turi tą dizainą, pobūdį, ypač į pramonės šaką, kuriai gaminyje priklauso, ir dizainerio laisvę tą dizainą kuriant.“⁸³ Iš šios dalies matyti, jog turi būti aiškus sukeliama bendro išpūdžio skirtumas. Tokio reikalavimo nėra Dizaino reglamento 6 (1) dalyje. Problemiška tai, jog remiantis minėtais straipsniais, nustatoma, ar dizainui apskritai galima suteikti tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino apsaugą.

Pradiniam direktivos projekte dėl dizaino teisinės apsaugos buvo siūloma, kad bendras išpūdis, kurį dizainas padaro informuotam vartotojui, aiškiai skirtųsi nuo to išpūdžio, kurį jam padaro esamų dizainų visuma. Tačiau su šia nuostata nesutiko socialinis komitetas. Jis nurodė, jog tokiu atveju daugelis tekstilės gaminių neteks dizaino teisinės apsaugos. Dėl šios priežasties EP pasiūlė EK ištrinti žodį „aiškiai“. Taigi dizaino teisinės apsaugos apimtis taip pat susiaurėjo. Tačiau EP nepašalinė šios frazės iš Dizaino direktivos konstatuojamosios dalies 14 punkto.

Šią problemą bandyta spręsti Procter and Gamble byloje. Šioje byloje 2003 m.

⁸⁰ LAT 2005 gegužės 16 d. nutartis " civilinėje byloje UAB "Narbutas ir Ko" v. UAB "Gurda, Nr 3K-3-304/2005.

⁸¹ Ten pat.

⁸² Birštonas R., Klimkevičiūtė D., Mickienė L., Usonienė J., Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2010. P732.

⁸³ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

lapkričio 3 d. Procter and Gamble pateikė VRDT paraišką užregistruoti oro gaiviklių dizainą. 2003 m. gegužės 5 d. Procter and Gamble paprašė prioriteto JAV dizaino patentui. 2004 m. ši kompanija pradėjo pardavinėti minėto dizaino oro gaiviklius JAV, o nuo 2005 m. lapkričio mėnesio – Europoje. Reckitt Benckiser į rinkos apyvertą ginčijamo dizaino oro gaiviklius pateikė į rinką Prancūzijoje 2006 m. Teismas nurodė, kad dizainas individualiomis savybėmis pasižymės tik tada, kai jo sukeliamas bendras išpūdis skirsis nuo ankstesnio dizaino. Teismas kėlė klausimą, ar tas skirtumas turi būti aiškus ir kiek aiškus. Nurodoma, kad šis skirtumas neturi būti aiškus, svarbu, jog sukeliamas išpūdis būtų kitoks informuotam vartotojui. Aiškaus skirtumo reikalavimas nekeliamas Dizaino reglamento 10 str. ar 6 str. Toks testas taikomas reglamento 14 konstatuojamojoje dalyje. Vadinasi, šis teismas išskyrė du testus: pirmas taikomas registruojant dizainą, todėl jis turi aiškiai skirtis nuo egzistuojančių dizainų. Pažeidimo atveju užteka, kad informuotam vartotojui nesukeliamas skirtingas dizaino išpūdis. Tačiau EB dizaino teisės srityje šie teismo suformuoti testai nėra išskiriami. Autorės nuomone, aiškus skirtumas reiškia tiesiog kokybišką skirtumą nuo ankstesnio dizaino. Vadinasi, net ir mažas skirtumas gali būti aiškus, bet nežymus.

Trečia, reikia nustatyti, ar informuotas vartojas, vertindamas dizaino sukuriama bendrą išpūdį, ginčijamą dizainą lygina su konkrečiais dizainais, ar su anksčiau egzistuojančių dizainų visuma. Šis klausimas buvo sprendžiamas Karen Millen byloje, kuri aktuali mados pramonėje. Atsakovas Dune, siekdamas įrodyti, kad ieškovės Karen Millen drabužiai nepasižymėjo individualiomis savybėmis, nurodė, jog egzistavo daugybė ankstesnių dizainų, kurių elementus turi Karen Millen drabužiai. „Tačiau ieškovė teigė, kad turi būti lyginamas visas kiekvieno iš ankstesnio dizaino bendras išpūdis su ginčijamu dizainu, o ne ankstesnių dizainų detalių bruožai iš kiekvieno ankstesnio dizaino.“⁸⁴ Taigi, teismui iš informuoto vartotojo pozicijos reikia palyginti ginčijamo Bendrijos dizaino sukuriama bendrą išpūdį ir kiekvieno iš ankstesnių dizainų, kuriais teisėtai remiasi prašymą dėl negaliojimo pripažinimo pateikęs asmuo, sukuriama bendrą išpūdį. Šioje byloje buvo pripažinta, kad ieškovės drabužiai pasižymėjo individualiomis savybėmis, o Dune dizainą nukopijavo. Tokiu būdu buvo išsaugota Karen Millen neregistruotų drabužių teisinė apsauga.

Šioje byloje buvo analizuojamas mados sektoriui ypač aktualus imitacijos ir interpretacijos ribos klausimas? Dune teigė, jog jis elgėsi kaip ir visi šios srities atstovai – imitavo interpretuodamas. Šios ribų problemos šaltinis glūdi paties atgaminimo sampratoje. Juk atgaminimu laikomas visas ar dalies kūrinio kopijos padarymu. Vadinasi, tam kad ankstesnį dizainą būtų galima pripažinti vėlesnio dizaino kopija, nėra būtinas jų tapatumas. Svarbu, kad informuotam vartotojui būtų sudarytas dizaino skirtingas bendras išpūdis. Tačiau reikia

---

⁸⁴.Karen Millen Ltd. -v- Dunnes Stores & Anor. [2007] IEHC 449.

atsižvelgti į tai, jog nuo dizaino individualumo priklauso neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos apimtis: kuo daugiau dizainas turi individualizuojančių požymių, tuo platesnė teisinės apsaugos apimtis, ir atvirkščiai.

Nors individualumo kriterijaus turinys vienodas tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino atveju, tačiau teismas šią dizaino teisinės apsaugos sąlygą nustato atsižvelgdamas į EB dizaino režimą.

Vertindamas registruoto EB dizaino individualumą, teismas tai nustato, žiūrėdamas, koks jis yra pavaizduotas paraiškoje. Dizaino direktyvos konstatuojamosios dalies 11 punkte nurodoma, jog „registracija teikia savininkui apsaugą tų visų ar dalies gaminio dizaino savybių, kurios yra akivaizdžiai nurodytos paraiškoje ir tampa prieinamos visuomenei viešai skelbiant arba susipažįstant su atitinkama paraiškos byla.“⁸⁵ Be to, registruoto EB dizaino savininkas gali įregistruoti dalies produkto dizainą. Taigi, teismas neatsižvelgia į tas dizaino dalis, kurios nėra saugomos.

Tai, jog teismas vertina dizaino individualumą, atsižvelgdamas, koks jis yra paraiškoje įrodo Shenzhen Taiden Industrial v Bosch Security Systems BV 2010 m. birželio 22 d. byla. Šioje byloje ieškovei priklausė Bendrijos konferencijų įrangos dizainas, įregistruotas 2004 m. rugpjūčio 11 d., o atsakovo tarptautinis dizainas, įregistruotas 2000 m. gegužės 17 d. Atsakovas teigė, kad ieškovės dizainas nėra naujas ir neturi individualių savybių, nes jo dizainas buvo atskleistas PINO biuletenyje. Ieškovės teigimu, atsakovas neįrodė, jog jo ankstesnis dizainas buvo pavišintas bei tai, jog pavaizduotas atsakovo dizainas yra tapatus tarptautiniam dizainui.

ETT nurodė, kad atsakovas atskleidė konferencijų įrangos prietaisų dizainą per 2000 m. vykusią prekybos mugę bei specializuotoje spaudoje. Todėl reikia palyginti ginčijamo Bendrijos dizaino sukeliama bendrą įspūdį ir kiekvieno iš ankstesnių dizainų, kuriais teisėtai remiasi prašymą dėl negaliojimo pripažinimo pateikęs asmuo, sukeliama bendrą įspūdį. „Tačiau tokia pareiga nedraudžia kaip į ankstesnio to paties dizaino vaizdus atsižvelgti į elementus, kurie buvo atskleisti visuomenei skirtingais būdais, ypač, pirma, skelbiant registraciją ir, antra, pristatant visuomenei gaminį, kuriame panaudotas įregistruotas dizainas. Iš tiesų dizaino registracijos tikslas – gauti išimtinę teisę, be kita ko, gaminti produktą, kuriame panaudotas šis dizainas, ir juo prekiauti, o tai reiškia, kad registracijos paraiškoje nurodyti vaizdai paprastai yra glaudžiai susiję su į rinką pateikto gaminio išvaizda.“⁸⁶ Taigi ETT tikrino, ar tarptautinis dizainas ir ieškovės pavaizduotas dizainas, sudaro to paties ankstesnio dizaino vaizdus. Jie pripažinti tapatūs.

---

⁸⁵ Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.

⁸⁶ ETT sprendimas 2010 birželio 22 d byloje Bosch Security Systems BV ir Shenzhen Taiden Industrial Co. Ltd, T-153/08.

Apibendrinant šį skyrių, galima išskirti šiuos neregistruoto EB dizaino individualumo kriterijaus esminius skirtumus nuo registruoto EB dizaino. Pirma, teismas vertina tik tas registruoto EB dizaino individualias savybes, kurios yra matomos paraiškoje, tuo tarpu vertindamas neregistruoto EB dizaino individualumą, teismas vertina ieškovo ir atsakovo dizainą kaip visumą. Žinoma, neregistruoto EB dizaino savininkas gali pareikšti ieškinį dėl dalies dizaino nukopijavimo ir teismas negali išeiti už ieškinio ribų. Antra, individualumo reikalavimas neregistruotam EB dizainui nėra toks aukštas, koks yra registruotam EB dizainui, todėl pakanka ir nedidelių skirtumų pripažinti, jog vėlesnis dizainas nėra tapatus ankstesniam ir yra savarankiškos kūrybos rezultatas.

3. NEREGISTRUOTO EB DIZAINO SAVININKO TEISIŲ APSAUGOS APIMTIS

3.1. Neregistruoto EB dizaino teisių apsaugos apimtis

Siekiant atskleisti šį skyrių, reikia nustatyti pirminius subjektus, turinčius teisę į registruotą, neregistruotą EB dizainą bei suteikiamų teisių turinį.

Nustatyti teisių subjektą padeda prezumpcijos. Registruoto dizaino savininką nesunku nustatyti. Dizaino reglamento 17 straipsnyje įtvirtinta registruoto EB dizaino savininko prezumpcija: „Atliekant teisines procedūras Tarnyboje arba bet kokias kitas teisines procedūras, teisių savininku laikomas asmuo, kurio vardu atlikta registruotojo Bendrijos dizaino registracija arba – iki registracijos – asmuo, kurio vardu paduota paraiška“.

Tačiau neregistruoto EB dizaino atžvilgiu nėra įtvirtintos prezumpcijos, kad asmuo, atskleidęs dizainą, laikomas neregistruoto EB dizaino savininku. Tą patvirtina ir Dizaino reglamento 15 str. 1 d., kurioje nurodoma, „jog jeigu asmuo, kuris neturi teisių į dizainą pagal 14 straipsnio nuostatas, atskleidžia neregistruotą dizainą arba pareiškia teises į jį, arba jeigu tokio asmens vardu paduodama paraiška įregistruoti Bendrijos dizainą arba atliekama Bendrijos dizaino registracija, tai asmuo, kuriam pagal minėtojo straipsnio nuostatas priklauso teisės į tą dizainą, gali pareikalauti pripažinti jį teisėtu Bendrijos dizaino savininku.“⁸⁷ Tai neapriboja šio asmens teisių naudoti visas kitas galimas priemones padėčiai ištaisyti.

Tačiau neregistruoto dizaino savininkas gali remtis autorių teisėje taikoma autorystės prezumpcija, jeigu, žinoma, jo dizainas bus laikomas kūrinium pagal jo nacionalinę teisę. Šį teiginį patvirtina Paris Court of Appeals 4e ch., sect. A, May 21, 2008, H&M Hennes & Mauritz SARL, H&M Hennes et Mauritz GmbH (Allemagne), H&M Hennes et Mauritz AB (Suède) c/ Chantelle SA : PIBD 2008 n°878, III, p451) byla. Šioje byloje Celine pareiškė ieškinį įmonėms, nukopijavusioms jos parduodamo diržo dizainą. Atsakovai bandė gintis, teigdami, jog Celine nėra dizaino savininkė. Tačiau Prancūzijos apeliacinis teismas pabrėžė, jog Celine yra dizaino savininkė, nes jos vardu parduodami ginčijamo dizaino diržai.⁸⁸ Taigi nors autorių teisėje autorystės prezumpcija gali remtis tik autorius, ši prezumpcija, kurią tikslingiau apibrėžti kaip dizaino naudotojo prezumpcija, yra autorystės prezumpcijos atitikmuo. Tačiau reikia nepamiršti, jog prezumpcija įmonėms taikoma tik tada, kai jos atskleidė dizainą.

⁸⁷ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002-01-05.

⁸⁸ Exploitation of Industrial Designs: Practical Contractual Aspects, http://www.ecta.org/IMG/pdf/full_textdreyfusfinal_letterhead.pdf, prisijungimo laikas: 2011-11-11

Dizaino savininkais gali būti ir keli subjektai. Dizaino reglamento 14 str. 2 dalyje nurodoma, jeigu dizainą kartu sukūrė du arba daugiau asmenų, jie kartu naudojami teise į Bendrijos dizainą. Vadinasi, ir neregistruoto EB dizaino savininkais gali būti keli asmenys. Bendrasavininkų tarpusavio santykiai, teisės reguliuojamos pagal kiekvienos valstybės nacionalinę autorių teisę.

Nustačius registruoto ir neregistruoto EB dizaino teisių pirminius subjektus, galima apibrėžti šių teisių turinį. EB dizaino savininko teisių turinys yra apibrėžtas Dizaino reglamento 19 str. 1d. Iš analizuojamo straipsnio galima daryti išvadą, kad jame išskirtos dvi registruoto ir neregistruoto EB dizaino savininko teisių grupės.

Pirmoji grupė – tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino savininkas turi išimtinę pozityvią teisę gaminti, siūlyti, pateikti į rinką importuoti, eksportuoti gaminį, kuriam suteikta registruoto EB dizaino teisinė apsauga. Verta detaliau apibrėžti veiksmus, pažeidžiančius tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino savininko teises. Minėtoje Dizaino reglamento 19 str. 1 dalyje pateiktas sąrašas, kokiais būdais gali pasireikšti dizaino naudojimas, nėra išsamus. Dizaino naudojimas gali būti suvokiamas šiais būdais:

Pirmas veiksmas – gaminimas. Tai yra gaminių, kuriems panaudotas saugomas dizainas, gaminimas pramoniniu ar rankiniu būdu.

Antras veiksmas – siūlymas parduoti. Šio veiksmo turinį reikia suprasti taip, kad produktas, pažeidžiantis neregistruoto EB dizaino savininko teises, dar nėra sukurtas, kai buvo pateiktas pasiūlymas.⁸⁹ Šis veiksmas yra savarankiškas, kurio užtenka, kad būtų pripažinta esant padarytą teisės pažeidimą. Tačiau gaminio dizaino bruožus turi būti įmanoma identifikuoti, kitaip nebus galima nustatyti registruoto EB dizaino pažeidimą. Neregistruoto dizaino atveju dar reikia įrodyti, jog šie bruožai buvo nukopijuoti (apie tai bus kalbama vėliau). Tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino bruožų identifikavimas gali būti pagrįstas eskizais, nuotraukomis, laiškais. Būdas, kuriuo pažeidėjas pateikia pasiūlymą pirkti gaminį, kurio dizainas yra saugomas EB lygmeniu, nėra svarbus.⁹⁰

Trečias veiksmas – pateikimas į rinką. Šios teisės turinys suvokiamas kaip pateikimas į EB rinką.⁹¹ Gaminių, kurių dizainas yra saugomas, pervežimas per EB teritoriją nėra laikomas pateikimu į rinką.⁹² Autorės nuomone, „pateikimo į rinką“ sąvoka yra tapati „platinimo“ sąvokai, apimanti tiek nuomą, tiek panaudą.

Ketvirtas veiksmas – saugomo dizaino naudojimas. Lionel Bently ir Brad Sherman kelia klausimą, ar norint pripažinti, kad neregistruotas EB dizainas buvo nukopijuotas, pažeidėjo

---

⁸⁹ Francozi M. European design protection: commentary to directive and regulation proposals. Netherlands: Kluwer law International, 1996. P. 134.

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ Ten pat. P. 135

⁹² Ten pat.

dizaino naudojimas turi būti apribotas tos pačios rūšies veikla kaip ir saugomo neregistruoto EB dizaino savininko veikla.⁹³ Šių autorių nuomone, dėl plačios dizaino sąvokos, jis gali būti tiek autorių teisės, tiek prekių ženklų teisinės apsaugos objektas. Todėl sąvoka naudojimas turėtų apsiriboti ta sritimi, kurioje dizainas registruotas registruoto EB dizaino atveju, arba atskleistas neregistruoto EB dizaino atveju. Minėti autoriai pateikė problemine situacija: pavyzdžiui, animacinis paveikslukas yra registruotas kaip EB dizainas, o vėliau viešai paskelbtas internete⁹⁴. Keliamas klausimas, ar toks dizaino paskelbimas gali būti laikomas naudojimui Dizaino reglamento 19 straipsnio prasme? Lionel Bently ir Brad Sherman pabrėžė, kad Dizaino reglamento konstatuojamosios dalies 21 punkte nurodoma, kad neregistruoto EB dizaino suteikiama „teisė taip pat turėtų būti taikoma prekybai gaminiais, kurie turi dizaino apsaugos teises pažeidžiantį dizainą“. Vadinasi, tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino naudojimas yra ribojamas prekyba gaminiais, todėl dizaino paskelbimas nepažeis EB dizaino savininko teisių. Taigi, naudojimo teisę reikia suprasti kaip teisę pritaikyti, perdirbti komerciniais tikslais arba panaudoti saugomo sudėtinio gaminio dizaino dalį kitame produkte.

Penktas veiksmas – gaminio, kuris turi saugomą EB dizainą, importavimas. Importavimas turi būti suvokiamas kaip saugomo dizaino pateikimas iš trečiųjų šalių į EB teritoriją.

Šeštas veiksmas – gaminio, turinčio saugomą dizainą, eksportavimas, kuris turi būti iš EB teritorijos į trečiąsias šalis.

Minėtos registruoto ir neregistruoto EB dizaino savininko pozityvios teisės nesiskiria, tačiau skiriasi negatyvių teisių apimtis. Registruoto EB dizaino savininkas turi išimtinę negatyvią teisę uždrausti atlikti visus minėtus veiksmus. Žinoma, „teisė uždrausti išimtinės teisės turinį sudarančius veiksmus gali būti panaudota tik tada, kai minėti veiksmai atliekami su gaminiu, kurio dizainas informuotam vartotojui nesudaro bendro įspūdžio, kuris yra skirtingas nuo įregistruoto dizaino.“⁹⁵ Tuo tarpu neregistruoto EB dizaino savininko negatyvi teisė yra apribota tuo, jog uždrausti atlikti veiksmus analizuojamame straipsnyje jis gali tik tada, kai saugomo dizaino naudojimas yra pagrįstas kopijavimu. Taigi, esminis skirtumas tarp registruoto ir neregistruoto EB dizaino savininko teisių apimtys yra tas, kad registruoto dizaino savininkas turi teisę uždrausti tiek kopijuoti jo dizainą, tiek uždrausti naudoti nepriklausomai sukurtą panašų ar tapatų dizainą, o neregistruoto EB dizaino savininkas turi išimtinę teisę tik uždrausti kopijuoti.

Antra teisių grupė, išskiriama Dizaino reglamento 19 str., yra gaminio kaupimas EB dizaino gaminimo, importavimo, eksportavimo, importavimo, siūlymo rinkai, naudojimo tikslais.

---

⁹³ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Second edition. New York: Oxford university press, 2004. P. 648.

⁹⁴ Ten pat.

⁹⁵ Birštonas R., Klimkevičiūtė D., Mickienė L., Usonienė J., Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2010. P753.

Taigi, registruoto EB dizaino kaupimas minėtiems tikslams yra dizaino savininko teisių pažeidimas. Neregistruoto EB dizaino savininkas galės pasinaudoti šia negatyvia teise tik tuo atveju, jei kaupiamas produktas, kurio dizainui suteikta neregistruoto EB dizaino teisių apsauga, buvo nukopijuotas. Tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino savininkas gali uždrausti naudoti dizainą ne tik visam gaminiui, bet ir jo daliai.

Taip pat reikia nepamiršti, jog yra įtvirtinti tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino savininko teisių apribojimai. Dizaino reglamento 20 str. , 23 str. yra nustatyta, kas nėra laikoma dizaino savininko teisių pažeidimu. Šie apribojimai bendri tiek registruotam, tiek neregistruotam EB dizainui. Pirmalaikio naudojimo teisės bei dizaino naudojimo transporto priemonėse, kurios yra laikinai kitos valstybės teritorijoje, teisės apribojimas numatytas tik registruotam EB dizainui.

Tam, kad neregistruotas EB dizainas būtų laikomas nukopijuotu, ši sąvoka turi tenkinti tiek objektyvius, tiek subjektyvius šios sąvokos elementus.⁹⁶

Nustatant objektyvųjį kopijavimo elementą, pirmiausia reikia įvertinti, ar vėlesnio dizaino sukuriamas bendras išpūdis informuotam vartotojui skiriasi nuo to, kurį sukuria neregistruotas EB dizainas.⁹⁷ Šį teiginį iliustruoja *Loewe v. Vicosta* byla. Šioje byloje įmonė *Loewe S. A.* pareiškė ieškinį *Vicosta* dėl to, jog ši nukopijavo rankines „BAHIA“, kurios turėjo neregistruoto EB dizaino teisinę apsaugą. VRDT pirmos instancijos teismas netenkino ieškovo ieškinio, nes tiek, atsakovo, tiek ieškovo dizaino sukuriamas bendras išpūdis informuotam vartotojui buvo skirtingas. *Loewe* dėl priimto sprendimo pateikė apeliaciją. VRDT antros instancijos teismas nagrinėdamas šią bylą pabrėžė, jog neregistruoto EB dizaino savininkas turi teisę tik uždrausti trečiosioms šalims naudotis jo dizaino, kai tas naudojimasis yra pagrįstas kopijavimu. Tačiau tai nereiškia, jog ankstesnis dizainas ir ginčijamas dizainas turi būti identiški. Svarbu yra tai, jog informuotam vartotojui šie dizainai sukuria panašų bendrą išpūdį.⁹⁸ Šioje byloje įmonei *Loewe* nepavyko įrodyti, jog *Vicosta* nukopijavo jos rankines dėl to, jog sukuriamas šių dizainų bendras išpūdis informuotam vartotojui buvo skirtingas. Vadinasi, individualumo kriterijus lemia neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos apimtį. Taigi, kuo dizainas turi daugiau individualizuojančių požymių, tuo platesnė neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos apimtis.

Nustačius, kad pažeidėjo dizainas yra tapatus, ar iš esmės panašus į neregistruotą EB dizainą, reikia nustatyti, ar ginčijamas dizainas panašus todėl, jog buvo nukopijuotas, ar dėl to, jog techninė funkcija lėmė jo išorinį vaizdą. *Albert Packaging Limited and others v Nampak*

---

⁹⁶ Francozi M. European design protection: commentary to directive and regulation proposals. Netherlands: Kluwer law International, 1996. P. 123

⁹⁷ Ten pat.

⁹⁸ <http://oami.europa.eu/en/office/newsletter/06004.htm>, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

Cartons & Healthcare Limited (Patents County Court [2011] EWPC 15 byla atskleidžia, kad techninės funkcijos išimtis gali būti stipri atsakovo gynybos priemonė, įrodinėjant, jog atsakovas dizainą sukūrė savarankiškai.

Šioje byloje ieškovai Albert Packaging ir Weintroub brothers 2005 m. sukūrė naujos rūšies dėžutę maistui įvynioti, kurias pardavinėjo Buckingham Foods. Pastarieji šias dėžutes su plėvele pardavinėjo Sainsbury's prekybos centrui. 2008 m. Buckingham Food nustojo pirkti dėžutes iš ieškovų ir pradėjo jas pirkti iš atsakovo Nampak. Ieškovas pateikė ieškinį atsakovui dėl neregistruoto EB dizaino teisių pažeidimo. Atsakovas gindamasis nuo pareikšto ieškinio pateikė teismui duomenų bazę kaip įrodymą, jog dizainą sukūrė savarankiškai.⁹⁹ Taigi, ankstesnio, tapusio prieinamu visuomenei dizaino individualizuojantys bruožai neturėjo neregistruoto dizaino teisinės apsaugos būtent todėl, kad atsakovas įrodė, sukūręs savarankišką dizainą, kai pateikė duomenų bazę, o panašioms dizainų bruožams nebuvo suteikta neregistruoto dizaino teisinės apsauga, dėl to, jog jų savybės buvo nulemtos techninės funkcijos.

Subjektyvaus elemento turinys nėra toks aiškus. Dizaino reglamento 19 str. 3 dalyje pabrėžiama, jog „užginčytas naudojimas nelaikomas saugomo dizaino kopijavimo padariniu, jeigu dizainą dizaineris sukūrė savarankiškai ir jeigu galima pagrįstai manyti, kad jis nebuvo susipažinęs su dizainu, kurį savininkas padarė prieinamu visuomenei.“¹⁰⁰

Dizaino reglamento 19 str. 3 dalyje nėra apibrėžiama, kas yra kopijuoto dizaino žinojimas. Būdas, kuriuo kopijuotojas sužinojo apie neregistruotą EB dizainą nėra svarbus.¹⁰¹ Svarbu tai, jog jis šią informaciją gavo. Taigi, nėra svarbu, ar jis buvo įkvėptas originalaus ar jau nukopijuoto neregistruoto EB dizaino.¹⁰²

Tam, kad kopijuotojo elgesį būtų galima kvalifikuoti kaip pažeidimą, užtenka, kad jis žinojo apie egzistuojantį ankstesnį neregistruotą EB dizainą. Kopijuotojo žinojimas apie ankstesnį saugomą neregistruotą EB dizainą turi būti paremtas ir žinojimu apie šio dizaino naujumą ir individualumą, bet tai nereiškia, jog pažeidėjas turi žinoti, jog ankstesniam dizainui yra suteikta neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga.¹⁰³

Konstatuoti pažeidimo faktui užtenka, jog kopijuotojas ketino atgaminti ankstesnį dizainą.¹⁰⁴ Vadinasi, žinojimo apie ankstesnį neregistruotą EB dizainą samprata neapima kopijuotojo ketinimo padaryti patį teisės pažeidimą.

---

⁹⁹ Albert Packaging Ltd & Ors v Nampak Cartons & Healthcare Ltd [2011] EWPC 15

¹⁰⁰ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

¹⁰¹ Francozi M. European design protection: commentary to directive and regulation proposals. Netherland: Kluwer law International, 1996. P. 121

¹⁰² Ten pat.

¹⁰³ Ten pat.

¹⁰⁴ Ten pat.

Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“ nurodoma, kad apsauga nuo neteisėto nukopijavimo apima ir netyčinį kopijavimą.¹⁰⁵ Pažeidimas kvalifikuojamas kaip netyčiniu nukopijavimu tada, kai pažeidėjui trūko žinių apie ankstesnį dizainą, nors jis turėjo pareigą apie tai žinoti.¹⁰⁶ Pažeidėjo pareiga domėtis paskelbtais dizainais atitinka dizaino savininko, siekiančio neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos, pareigą tinkamai šį dizainą atskleisti.

Kitas klausimas, į kurį reikia atsakyti, kas šiuos elementus turi įrodinėti? Iš Dizaino reglamento nagrinėjamo 19 str. neaišku, ar šis straipsnis reiškia, jog atsakovas, turėjęs pagrįstai žinoti apie ieškovo atskleistą dizainą, negalės pasiteisinti, jog jį sukūrė savarankiškai? Ar atsakovo žinojimas lemia prezumpciją, kad atsakovas nukopijavimo neregistruotą EB dizainą? Ar tai reiškia, kad jei atsakovas negalėjo pagrįstai žinoti apie atskleistą neregistruotą EB dizainą, vadinasi, jis nenukopijavo saugomą dizainą?¹⁰⁷

Įrodinėjimo naštos paskirstymo klausimas buvo nagrinėjamas Karen Millen byloje. Šioje byloje Karen Millen pardavinėjo drabužius, pagamintus šios įmonės darbuotojų. Karen Millen pareiškė ieškinį Dunes dėl jos neregistruoto EB dizaino nukopijavimo. Dunes neginčijo Karen Millen neregistruoto drabužių dizaino naujumo kriterijaus, bet nesutiko, kad šie drabužiai pasižymėjo individualiomis savybėmis.

Šioje byloje Dunes teigė, kad neregistruoto EB dizaino egzistavimą turi įrodyti ieškovas. Dunes savo teiginį grindė Dizaino reglamento 85 straipsnio 2 dalimi, kurioje nurodoma, „jog nagrinėdami ieškinius dėl neregistruotojo Bendrijos dizaino teisių pažeidimo arba dėl teisių pažeidimo grėsmės, Bendrijos dizainų teismai Bendrijos dizainą laiko galiojančiu, jeigu teisių savininkas pateikia 11 straipsnyje pateiktų sąlygų įvykdymo įrodymus ir nurodo jo Bendrijos dizaino individualias savybes. Tačiau atsakovas gali iškelti galiojimo klausimą teisminių ginčų metu arba paduodamas priešpriešinį reikalavimą dėl negaliojimo paskelbimo.“¹⁰⁸ Taigi, Dunes teigimu, ieškovas turi pareigą pateikti įrodymus, kad dizainas buvo naujas ir pasižymėjo individualiomis savybėmis. Tačiau Airijos teismas nurodė, „jog pagal šį straipsnį ieškovas turi pareigą tik įrodyti, jog jis buvo tinkamai atskleistas pagal Dizaino reglamento 11 str. ir tik nurodyti, jog dizainas pasižymi individualiomis savybėmis. Teismas pabrėžė, jei atsakovas siekia ginčyti neregistruoto EB dizaino galiojimą, tai įrodinėjimo našta, kad

---

¹⁰⁵Green Paper on the Legal Protection of Industrial Designs – 111/F/5131/91-EN Brussels, June 1991. P 89. http://aei.pitt.edu/1785/01/design_gp_1.pdf, prisijungimo laikas: 2011-11-27

¹⁰⁶Francozi M. European design protection: commentary to directive and regulation proposals. Netherland: Kluwer law International, 1996. P. 121

¹⁰⁷Tritton G., Richard D., Edenborough M. and others. Intellectual property in the Europe. Third edition. London: Sweet and Maxwell. P. 578.

¹⁰⁸Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

ginčijamas dizainas neturėjo neregistruoto EB dizaino teisinę apsaugos, tenka pačiam atsakovui“.¹⁰⁹

Pabrėžiant neregistruoto EB dizaino įrodinėjimo naštos paskirstymo specifiką, reikia paminėti, kad registruoto EB dizaino atveju Dizaino reglamento 85 straipsnyje įtvirtinta registruoto EB dizaino galiojimo prezumpcija. Šioje prezumpcijoje nurodoma, jog „nagrinėdami ieškinius dėl registruotojo Bendrijos dizaino teisių pažeidimo arba dėl teisių pažeidimo grėsmės, Bendrijos dizainų teismai Bendrijos dizainą laiko galiojančiu. Galiojimo klausimą galima ginčyti tik padavus priešpriešinį reikalavimą dėl negaliojimo paskelbimo. Pareiškimai dėl Bendrijos dizaino negaliojimo, paduoti ne priešpriešinio reikalavimo būdu, priimami tik atsakovui pareiškus, kad tą Bendrijos dizainą buvo galima paskelbti negaliojančiu dėl atsakovo turimų 25 straipsnio 1 dalies d punkte paminėtų ankstesnių nacionalinio dizaino teisių į jį.“¹¹⁰

Jeigu pirminiam pažeidėjui keliami pareiga domėtis atskleistais dizainais, ar antrinis pažeidėjas taip pat turi pareigą domėtis, ar pirminis pažeidėjas nukopijavo saugomą gaminio išorinį vaizdą? Iš nagrinėjamo Dizaino reglamento 19 str. 2 dalies straipsnio taip pat nėra aišku, ar neregistruoto EB dizaino savininkas gali iškelti bylą antriniam pažeidėjui, t.y. prekybininkui arba importuotojui? Pavyzdžiui, viena šalis duoda nurodymus kitai nukopijuoti saugomą neregistruotą EB dizainą, o pati nukopijuotą dizainą tik pateikia į rinką. EK Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino apsauga“ nurodoma, kad neregistruoto EB dizaino savininkas gali iškelti bylą antriniam pažeidėjui, siekdamas užkirti kelią nelegaliai prekybai.¹¹¹

Tačiau Žaliojoje knygoje „Pramoninio dizaino teisinė apsauga“ nėra nurodoma, ar antrinis pažeidėjas gali pasiteisinti nežinojimu apie pirminį pažeidimą. Dėl šios priežasties teisinis reguliavimas ES valstybėse yra skirtingas. Šiuo atveju, siekiant, jog antrinis pažeidėjas būtų patrauktas atsakomybėn, turėtų būti įrodyta, jog jis žino, kad turi prekybinių ryšių su neregistruotą EB dizainą nukopijavusį subjektu.¹¹² Tačiau praktikoje tretiesiems, t.y. importuotojams, smulkiems prekybininkams yra sunku sužinoti apie anksčiau egzistuojantį dizainą ir kad šį dizainą nukopijavo pirminis pažeidėjas. Todėl, autorės nuomone, antriniai pažeidėjai turėtų turėti galimybę pasiteisinti, jog nežinojo apie pirminio pažeidėjo neregistruoto EB dizaino nukopijavimą. Tuo tarpu registruoto EB dizaino atveju, norint, jog kiltų atsakomybė antriniam pažeidėjui, užtenka, jog jis siūlytų neregistruoto EB dizaino savininko teises pažeidžiantį produktą.

Tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino pažeidimo atveju esant netyčiniam pažeidimui, valstybės narės turi diskrecijos teisę pačios nustatyti, ar pažeidėjas turi atlyginti

¹⁰⁹ Karen Millen Ltd. -v- Dunnes Stores & Anor. [2007] IEHC 449.

¹¹⁰ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

¹¹¹ Green Paper on the Legal Protection of Industrial Designs – 111/F/5131/91-EN Brussels, June 1991. P 89, http://aei.pitt.edu/1785/01/design_gp_1.pdf, prisijungimo laikas: 2011-11-29.

¹¹² Suthersanen U. Design law in Europe. London: Sweet and Maxell, 2000. P. 61.

padarytą žalą. Tai iliustruoja ir *J Choo (Jersey) Ltd v Towerstone Ltd and Ors* byla Šioje byloje žymus batų dizaineris pareiškė ieškinį Oksfordo mažmenininkui dėl saugomo registruoto ir neregistruoto EB dizaino rankinės kopijavimo. Atsakovas nurodė, kad jo pažeidimas buvo netyčinis. Anglijos apeliacinio teismo teisėjas Floyd J. išaiškino, kad pagal Anglijos nacionalinę teisę atsakovas galėtų gintis tuo pagrindu, jog jo pažeidimas buvo netyčinis. Tačiau toks pagrindas nėra įtvirtintas Dizaino reglamente. Apeliacinis teismas pabrėžė, kad Dizaino reglamento 89 straipsnyje nėra nurodyti teisių gynimo būdai, pažeidus registruoto, neregistruoto EB dizaino savininko teises. Tačiau Gynimo direktyvos 13 str. 2 dalyje nurodoma, kad, „kai pažeidėjas dalyvavo teises pažeidžiančioje veikloje nežinodamas arba neturėdamas pagrindo žinoti, valstybės narės gali nustatyti, kad teismo institucijos galėtų reikalauti atiduoti pelną arba atlyginti žalą, ir tai galėtų būti iš anksto nustatyta.“¹¹³ Anglijos Apeliacinis teismas nurodė, jog atsakovų kopijavimo mastai buvo dideli. Atsakovas, padaręs didelės žalos, negali pasiteisinti tuo, jog jo pažeidimas buvo netyčinis.¹¹⁴

3.2. Originalumo kriterijaus reikšmė neregistruotam EB dizainui

Neregistruoto EB dizaino originalumas nėra viena iš jo teisinės apsaugos sąlygų ES lygmeniu. Tačiau jo reikšmė neregistruotam EB dizainui pasireiškia dvejopai.

Pirma, Dizaino reglamento 27 str. nurodoma, kad Bendrijos dizainas kaip nuosavybės teisės objektas yra vertinamas kaip teisė į nacionalinį dizainą. Taigi disponavimo neregistruotu EB dizainu kaip nuosavybės teisės objektu santykiai EB lygmeniu nereguliuojami, paliekant tai nacionalinių valstybių diskrecijai. Vadinasi, neregistruoto EB dizaino sui generis teisinės apsaugos ribos – teisių įgyvendinimas.

Neregistruoto EB dizaino savininkas savo teises gali įgyvendinti autorių teisių plotmėje. Dizaino reglamento 96 str. nurodoma, jog dizainas, kurį saugo Bendrijos dizainas, nuo to dizaino sukūrimo arba bet kokio jo pavidalo užfiksavimo dienos taip pat saugomas pagal valstybių narių autorių teisę. Kiekviena valstybė narė nustato apsaugos apimtį ir jos taikymo sąlygas, taip pat originalumo laipsnį, kuris reikalingas norint turėti apsaugą. Taigi, jei neregistruotas EB dizainas buvo tinkamai atskleistas, t.y. pagal Dizaino reglamento 11 str, tačiau nėra laikomas originaliu pagal atskleisto neregistruoto EB dizaino savininko autorių teisę, neregistruoto EB dizaino savininkas negali šias teises įgyvendinti suteikdamas išimtinės, neišimtinės teises licencinių

---

¹¹³ Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo // OLL 195, 2004-06-02.

¹¹⁴ *J Choo (Jersey) Ltd. v Towerstone Ltd. & Ors* [2008] EWHC 346 (Ch) (16 January 2008), <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2008/346.html>, prisijungimo laikas: 2011-11-27.

sutarčių pagrindu arba šias teises perduodamas. Vadinasi, neregistruoto EB dizaino savininko pozityvi teisė naudoti dizainą, kuri įtvirtina Dizaino reglamento 19 str. 1 dalyje, yra apribota konkrečios šalies originalumo kriterijaus, nes jis gali disponuoti savo teisėmis, jei šiam dizainui bus suteikiama autorių teisių apsauga. Dėl šios priežasties originalumo kriterijų verta detaliau paanalizuoti.

Tam, kad neregistruoto EB dizaino savininkas galėtų disponuoti savo teisėmis, jo dizainas turi būti laikomas kūriniumi pagal jo buveinės ar gyvenamąją vietą. Kūrinys daugelyje ES valstybių apibrėžiamas beveik vienodai, t.y. kaip autoriaus kūrybinės veiklos rezultatas, išreikštas objektyvia forma. Kūrinio originalumas kaip teisinė autorių apsaugos sąlyga nusako autoriaus ryšį su kūriniumi, išreiškia jo asmenybę.

Tačiau ES valstybėse originalumo laipsnis skirtingas. Štai, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje pabrėžiama, kad kūrinys neprivalo būti naujas ar unikalus, nes originalumui nustatyti užtenka, jog būtų įdėtos pastangos kūrybiniam rezultatui pasiekti.¹¹⁵ Taigi britai pasirinko objektyviają originalumo sampratą, pagal kurią lengviau apsaugoti investicijas įdėtas darbo rezultatui gauti. Kontinentinėje teisėje taikomas subjektyvus originalumo kriterijus. Teisėjas, vertindamas kūrinio originalumą, turi vertinti, ar veiklos rezultatas atspindi autoriaus asmenybę. Toje pačioje valstybėje skirtingų rūšių kūriniams taikomas skirtingas originalumo standartas: meno literatūros kūriniams taikomas aukštas originalumo standartas, o, pavyzdžiui, funkciniam kūriniams (kompiuterinėms programoms) – žemo lygio originalumo standartas.

Lietuvoje pripažįstama subjektyvi originalumo samprata. Ši samprata atskleidžiama LAT 2003 m. gegužės 12 d. nutartyje Nr. 2A-105/ 2003 m UAB „Koja“ v. UAB „Intervia“. Atsakovas UAB „Intervia“ nukopijavo ieškovo UAB „Koja“ plokštelės ir garso kasetės viršelio grafinį dizainą, pačios plokštelės dizainą bei padaręs nežymių pakeitimų, tomis plokštelėmis ir garso kasetėmis prekiaavo. Atsakovas, atsakydamas į ieškovo ieškinį dėl neteisėto garso plokštelės viršelio panaudojimo, nurodė, jog kompiuterinė grafika nėra autorių teisės objektas. Atsakovo teigimu, plokštelė buvo apipavidalintos pasitelkus kompiuterines programas, todėl plokštelės grafinis dizainas nebuvo kuriamas savarankiškai, o nesavarankiškas kūrinys nėra autorių teisių objektas. Teismas vertindamas šį atsakovo teiginį nurodė, jog nėra svarbu kokiu būdu buvo sukurtas kūrinys.¹¹⁶ Svarbiausia yra tai, kad kūrinys būtų originalus kūrybinės veiklos rezultatas. Tai, kad buvo panaudotos kompiuterinės programos kuriant dizainą, nepaneigia jo originalumo.

Antra, originalumas suprantamas ne tik kaip neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos sąlyga pagal nacionalinę teisę, bet ir kaip kriterijus, nustatant ar dizainas buvo nukopijuotas.

---

¹¹⁵ Usonienė J. Kūrinio originalumo samprata //Jurisprudencija 2005 Nr. 78 (70). P. 79.

¹¹⁶ LAT 2003 m gegužės 12 d. civilinėje byloje UAB „Koja“ v. UAB „Intervia“ Nr. 2A-105/ 2003.

Norint nustatyti, ar kūriniai taikoma autorių teisių apsauga nepakanka, jog kūrinys būtų originalus. Svarbu nustatyti, ar kūrinys yra būtent to autoriaus kūrybinės veiklos rezultatas, t.y. ar kūrinys nebuvo nukopijuotas autorių teisių pažeidimo atveju. Apie neregistruoto EB dizaino savininko teisių apsaugą nuo kopijavimo buvo kalbėta ankstesniame skyriuje.

Norint, kad dizainui būtų suteikiama tiek neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga, tiek autorių teisinė apsauga, jis turi tenkinti naujumo, individualumo ir originalumo teisinės apsaugos sąlygas. Todėl verta išsiaiškinti šių teisinės apsaugos sąlygų santykį. Minėta, kad neregistruoto EB dizaino naujumo apsaugos sąlyga suprantama kaip ankstesnio tapataus dizaino nebuvimas iki neregistruotas EB dizainas tapo prieinamas EB visuomenei. Tuo tarpu autorių teisėje nėra keliamas reikalavimas, jog kūrinys būtų naujas. Autorių teisė saugo ir išvestinius kūrinius, kurių originalumas pasireiškia esamų kūrinių kokybišku perdirbimu, o naujame kūrinys turi atsispindėti naujo autoriaus asmenybė. Tačiau kūrinio perdirbimas turi būti esminis. Toks perdirbtas dizainas taip pat nebus laikomas tapačiu ankstesniam dizainui, nes nesudarys informuotam vartotojui vienodo bendro įspūdžio. Vadinasi, toks dizainas pasižymės ir individualiomis savybėmis. Taigi individualumas kaip ir originalumas reiškia skirtingumą. Tokio perdirbtos dizaino EB dizaino savininkas nebus pažeidęs neregistruoto EB dizaino savininko teisių, nes teisinė apsauga idėjoms nėra suteikiama. Autorių apsauga taikoma ne kūrinio turiniui, t.y. ne idėjai, o jos išraiškos formai. Tačiau, kur yra riba tarp kūrinio idėjos ir šios idėjos išraiškos formos?

Kūrinio idėjos ir jos išraiškos formos dichotomijos problema būdinga ir neregistruotam EB dizainui. Dr. Fridolin Fischer nuomone, parodose matytus drabužių modelius galima kopijuoti tiek, kiek informuotam vartotojui nesudaromos bendras įspūdis, jog tai kopija.¹¹⁷ Taigi, pakeitus sagas ar modelio spalvą, jis nebus ankstesnio modelio kopija. Anot jo, siekiant apsaugoti neregistruotą EB dizainą, reikia saugoti pačią idėją. Tačiau, ar saugant pačią idėją nebūtų pažeistas visuomenės interesas į informacijos laisvę.

Ši problema spęsta ir Designer Guild Limited v. Russel Williams (Textille) Ltd byloje. Šioje byloje teismas nagrinėjo ginčą tarp dviejų įmonių dėl tekstilės gaminių panaudojimo. Ieškovė „Designer Guild“ 1995 m. išleido į apyvartą audinius, dekoruotus ant dryžuoto pagrindo impresionistiniu stiliumi pieštomis gėlėmis. Audinio dizainą sukūrė įmonės darbuotojas, įkvėptas P. Matisso kūrybos. 1996 m. atsakovė įmonė „Russel Williams“ parodoje eksponavo dizainą, kuris taip pat buvo dekoruotas ant dryžuoto pagrindo išdėstytomis impresionistiniu stiliumi pieštomis gėlėmis. Designer Guild kreipėsi į teismą teigdama, jog atsakovas nukopijavo dizainą,

---

¹¹⁷Design law in the Europea fashion sector. http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2008/01/article_0006.html, prisijungimo laikas: 2011-11-25.

imituodamas idėją, techniką ir stilių.¹¹⁸ Atsakovas gynėsi, teigdamas, jog autorių teisė nesaugo idėjos stiliaus ir technikos. Tačiau teismas konstatavo autorių turtinių teisių pažeidimą, motyvuodamas tuo, kad „kiekvienas kūrinio elementas yra idėjos išraiška ir autorių teisės gali būti pažeistos kopijuojant šių idėjų derinį, net jei jos išreikštos skirtingu būdu.“¹¹⁹ Teisėjo teigimu, idėjos nesaugomos dviem atvejais: kai jos yra ne meno, literatūros, dramos ar muzikos srities ir kai jos nėra originalios. „Originalumas sugebėjimo ir darbo prasme pasireiškia detalėse, kurios išreiškia pagrindinę idėją. Todėl lengviau nustatyti originalumą iš detalių nei iš koncepcijų.“¹²⁰ „Sprendime pažymėta, jog teismas, laikydamasis pagrindinio principo, kuris neleidžia pasinaudoti kito asmens darbu, kiekvieną kartą turi išnagrinėti, ar tariamas pažeidėjas savo kūrinyje panaudojo kito asmens nepriklausomą darbą bei išmanymą.“¹²¹ Taigi šioje byloje pripažinta, jog net ir netikslus formos prasme piešinio kopijavimas laikytinas autorių teisių pažeidimu, nes taip buvo pasinaudota kito asmens išmanymu ir darbu, kuris pasireiškia ne tik dizaino forma, bet ir specifine stilistika. Vadinasi, saugoma originali minties raiška, bet ne pati idėja.

Idėjų nesaugomumo principą pripažįsta ir Lietuvos teismų praktika. 2008 m. kovo 17 d. byloje ieškovai, laiškraštis „Verslo Žinios“, su trečiuoju asmeniu V. N. buvo sudarę sutartį, pagal kurią tretysis asmuo perdavė laikraščiui savo turtines teises į sukurtą laikraščio dizainą. Atsakovai, UAB „Naujasis atitvaras“ laikraštyje „Vakaro Žinių“ reklaminiame leidinyje „Special edition“ be autoriaus sutikimo nuplėgijavo minėtą „Verslo Žinių“ dizainą. Autorius taip pat nebuvo nurodytas minėtame leidinyje. Kadangi UAB „Verslo žinios“ priklauso autoriaus turtinės teisės į sukurtą laikraščio dizainą, tai be jo sutikimo panaudojus informacinės ir grafinės medžiagos išdėstymo dizainą buvo pažeistos ieškovo UAB „Verslo žinios“, kaip turtinių autorių teisių į laikraščio „Verslo žinios“ informacinės ir grafinės medžiagos išdėstymo dizaino savininko, teisės.

Teismas nurodė, jog informacinės ir grafinės medžiagos išdėstymas yra dizainas, todėl nepagrįsti atsakovų teiginiai, jog tai tik procesas, veiklos metodas ar koncepcija. Teismas argumentavo tuo, jog sukurtas dizainas buvo išreikštas objektyvia forma, todėl kiti asmenys jį galėjo atgaminti.¹²² Taigi šia prasme idėjų nesaugomumo principas reiškia, jog nesaugomi, procesai, idėjos, metodai, neįgavę objektyvios formos.

---

¹¹⁸Usonienė J. Idėjų nesaugojimo principo samprata ir kai kurios jo taikymo problemos autorių teisėje// Jurisprudencija. 2008. Nr (10) 112. P. 70.

¹¹⁹Ten pat.

¹²⁰Ten pat.

¹²¹Ten pat.

¹²²LAT nutartis 2008 kovo 17d. civilinėje byloje UAB „Verslo žinios“, R. B., V. N. v. UAB „Naujasis aitvaras“ Nr. 3K-3-165.

Apibendrinant šį skyrių, pažymėtina, kad registruotas dizainas, jei yra tenkinamas originalumo kriterijus, yra saugomas tiek pagal sui generis, tiek pagal autorių teisės normas. Tuo tarpu neregistruoto EB dizaino savininkas, jei nėra tenkinamas originalumo kriterijus, nors ir saugomas pagal sui generis normas, savo teisių negali įgyvendinti.

3.3. Disponavimas neregistruoto EB dizaino teisėmis

Dizaino reglamento 14 str. 1 dalyje nurodoma, jog teisė į Bendrijos dizainą priklauso dizaineriui arba jo teisių perėmėjui. Generalinis advokatas byloje C-32/08 dėl 14 str. 1 dalies nurodė, „kad teisės į Bendrijos dizainą, minimos 14 straipsnyje, turinį sudaro teisė atskleisti Bendrijos dizainą arba paduoti paraišką siekiant jį įregistruoti. Taigi kalbama apie įtvirtintą teisę atlikti veiksmus, kurių pagrindu atsiranda reglamente numatytos nuosavybės teisės, būtinos norint naudotis teise į Bendrijos dizainą.“¹²³ Vadinasi, neregistruoto EB dizaino dizaineris, norėdamas disponuoti teisėmis, pirma turi jį atskleisti, o registruoto dizaino savininkas – įregistruoti.

Jei yra tenkinamas neregistruoto EB dizaino savininko kilmės valstybėje originalumo kriterijus, jis gali įgyvendinti savo teises, vadovaudamasis autorių teisės normomis. Trečiosioms šalims, taikant licencijavimo, teisių perdavimo straipsnių nuostatas, galioja tos valstybės įstatymai, kurioje atitinkamą datą yra teisių savininko buveinė ar gyvenamoji vieta; arba atitinkamą datą teisių turėtojas yra įsikūręs, jeigu pirmoji nurodyta aplinkybė negalioja.¹²⁴ Iš šio straipsnio darome išvadą, kad esant ginčui registruoto EB dizaino atveju bus taikoma tos valstybės teisė, kurioje jis yra įregistruotas. Tuo tarpu neregistruoto dizaino atveju, jei dizaineris ar jo teisių perėmėjas turi daugiau nei vieną gyvenamąją vietą, yra sudėtingiau nustatyti taikytiną teisę. Autorės nuomone, būtų galima nustatyti ne tik pagal įsisteigimo ar gyvenamąją vietą, bet ir pagal verslo buvimo vietą.

Dizaineris savo teises gali perleisti pagal sutartį, arba jos gali pereiti įstatyminiu būdu. Toliau bus nagrinėjamas sutartinis registruoto ir neregistruoto EB dizaino teisių perėjimo būdas.

Tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino suteikiamų teisių apimtis priklauso nuo dizainerio pasirinktos autorinės sutarties rūšies: dizaino savininkas gali perduoti savo turtines teises pagal autorinę sutartį dėl teisių perdavimo arba autorinę sutartį dėl teisių suteikimo, pasirinkęs išimtinę arba neišimtinę licenciją. Kiekvieną autorinės sutarties rūšį verta paanalizuoti detaliau.

¹²³ Generalinio advokato Paolo Mengozzi išvada, pateikta 2009 m. kovo 26 d., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008CC0032:LT:HTML>, prisijungimo laikas: 2011-11-30

¹²⁴Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

Kalbant apie dizaino teisių perdavimą, šios sutarties pagrindinis kvalifikuojamasis požymis yra tas, jog pagal ją įvyksta sutartyje nurodytų turtinių teisių cesija.¹²⁵ Pagal šią sutartį dizaino savininkas perleidžia kitam subjektui turtines teises, o pastarasis nuo sutarties sudarymo arba sutartyje nurodyto kito momento tampa išvestinių teisių subjektu.¹²⁶ Pasibaigus sutartyje nurodytam teisių perdavimo terminui šių teisių subjektu laikomas vėl pirminis subjektas.

Dizaino reglamente EB lygmeniu reguliuojami tik registruoto EB dizaino savininko teisių perdavimo santykiai. Dizaino reglamento 28 str. b. punkte yra nurodoma, jog „teisių perėmėjas negali naudotis registruotojo Bendrijos dizaino teikiamomis teisėmis, kol nepadarytas Registro įrašas apie teisių perdavimą“¹²⁷. Taigi, pirmiausia, šiame straipsnyje nėra kalbama apie neregistruoto EB dizaino teisių perdavimą. Antra, šiame straipsnyje nėra nuoroda, jog būtų galima perleisti dalį registruoto EB dizaino teisių. Autorės nuomone, dalies dizaino teisių perdavimas yra negalimas, nes tai pažeistų principą, kad vieno dizaino teisė galioja visoje EB. Trečia, nėra nurodoma, kokia forma registruoto EB dizaino teisės perduodamos, t.y. ar privalo būti rašytinė forma, ar rašytinė notarinė. Taigi, kiekviena valstybė narė nusistato, kokios formos turi būti teisių perdavimo sutartis. Todėl, pavyzdžiui, Italijoje teisių perdavimas neprivalo būti rašytinės formos, o štai, pavyzdžiui, pagal Lietuvos teisę, teisių perdavimo sutartis turi būti rašytinės formos.

Antra autorinių sutarčių grupė – autorinės sutartys dėl teisių suteikimo išduodant išimtinę arba neišimtinę licenciją. Šių sutarčių bendras bruožas - autoriaus turtinės teisės į tikrą kūrinį nėra perleidžiamos, o tik suteikiamos naudotis tam tikram laikui. Tačiau išimtinės licencijos atveju licenciaras, suteikęs licenciatui naudoti licencijos objektą pats netenka teisės naudotis licencijos objektui bei negali suteikti tokių pačių teisių kitiems asmenims. Tuo tarpu, licenciaras, suteikęs neišimtinę licenciją, gali ir toliau pats naudotis licencijos objektu bei suteikti licencijas kitiems asmenims.

Licencijavimo teisiniai santykiai reguliuojami Dizaino reglamento 32 straipsnyje. Kitaip nei perduodant teises, šiame straipsnyje nėra nurodoma, kad licencijas gali išduoti tik registruoto EB dizaino savininkas. Dizaino reglamento 32 str. 1 dalyje nurodoma, jog licencija, kuri gali būti išimtinė ir neišimtinė, gali būti suteikta naudoti dizainą visoje ar dalyje EB.

Tačiau, ar dizaino savininko teisė suteikti licenciją, kuri galiotų tik dalyje EB, suderinama su Dizaino reglamento 21 str.? Šiame straipsnyje nurodoma, kad Bendrijos dizaino suteikiamos teisės netaikomos veiksmams, susijusiems su gaminiu, kuriame pritaikytas arba panaudotas Bendrijos dizaino apsaugą turintis dizainas, kai tas gaminyje buvo pateiktas į rinką Bendrijoje savininko sutikimu. Taigi licenciatas, turėdamas licenciją pateikti į rinką dizainą tam

¹²⁵ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia 2009. T 2. P.164.

¹²⁶ Ten pat.

¹²⁷ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

tikroje EB dalyje, ir jį toje teritorijoje pateikęs, negali kontroliuoti tolimesnio dizaino pardavimo į tas valstybes nares, kurioms nėra išduota licencija.

Dizaino reglamento 32 str. 2 dalyje įtvirtintos EB dizaino savininko teisės išduodant licenciją, t.y. „nepažeisdamas teisinių procedūrų pagal sutarčių teisės nuostatas, savininkas gali pasinaudoti Bendrijos dizaino suteiktomis teisėmis, nukreiptomis prieš licenciatą, nesutinkantį su bet kuria licencinės sutarties nuostata dėl jos trukmės, registracija leidžiamos dizaino vartojimo formos, gaminių, kuriems suteikta licencija, grupės ir dėl licenciatu gaminamų gaminių kokybės.“¹²⁸

Dizaino reglamento 32 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos licenciatu teisės. Šiame straipsnyje nurodoma, jog „nepažeisdamas licencinės sutarties nuostatų, licenciatas gali pradėti procesą dėl teisių į Bendrijos dizainą pažeidimo tik gavęs savininko sutikimą. Tačiau išimtinės licencijos savininkas gali pradėti tokį procesą, jeigu Bendrijos dizaino savininkas, gavęs formalų pranešimą, per atitinkamą laiką pats neiškelia bylos dėl teisių pažeidimo.“¹²⁹ Šis 32 str. 3 dalis nėra visiškai aiški. Nėra aišku, ar ši dalis taikoma tik tada, kai valstybės narės yra nustačiusios, jog už Bendrijos dizaino pažeidimą galima reikalauti nuostolių atlygimo pagal 89 str., ar tik suteikiama galimybė pradėti patį procesą dėl teisių į EB dizainą pažeidimo.

Kitas teisių perėjimo pagal sutartį būdas – teisių perėjimas pagal autorių teisių įstatymuose įtvirtintas prezumpcijas. Tokios prezumpcijos priskirtinos prie sutartinio autorių teisių perėjimo, nes jos galioja kartu su sutartimi, kurią sudaro autorius su darbdaviu. Dizaino reglamento 14 str. 3 d. įtvirtina dizaino teisių perėjimą darbdaviui prezumpciją. To paties straipsnio 3 dalyje nurodoma, jog „jeigu dizainą sukūrė darbuotojas, kuris vykdė savo funkcijas arba darbdavio nurodymus, teisė į Bendrijos dizainą priklauso darbdaviui.“¹³⁰ Taigi, neregistruoto EB dizaino teisės darbdaviui priklauso tik tada, kai yra tenkinamos šios sąlygos kumuliatyviai, t.y. tenkinama tiek pavaldumo sąlyga, tiek funkcijų vykdymo sąlyga. Sukurtas dizainas turi būti tiesioginis darbo sutartyje numatytų funkcijų rezultatas. Kai yra tenkinamos šios sąlygos, neregistruoto EB dizaino teisės priklauso darbdaviui automatiškai, t.y. nereikia dar patvirtinti teisių perdavimą sutartimi.

Dizaino reglamento 14 straipsnyje 3 d. įtvirtinta išimtis, jog dizainą sukūrus darbuotojui, teisė į Bendrijos dizainą priklauso darbdaviui, išskyrus atvejus, jeigu yra kitoks susitarimas arba jeigu nacionaliniai įstatymai nustato kitokią tvarką. Vadinasi, remiantis to paties reglamento 88 str. 2 dalimi, kitokie susitarimai arba valstybės narės nustatyta kitokia tvarka nebepatenka į reglamento apimtį ir taikoma nacionalinė valstybių narių teisė.

---

¹²⁸ Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.

¹²⁹ Ten pat.

¹³⁰ Ten pat.

Byloje C-32/08 buvo analizuojamas neregistruoto dizaino teisių perdavimas esant 14 (3) bei 88 straipsnio (2) dalių kontekste. Pagrindinis klausimas, kilęs šioje byloje, buvo, ar darbuotojo ir darbdavio sąvokos aiškintinos plačiai, kaip apimančios ne tik su darbo santykiais susijusius atvejus, kaip, pavyzdžiui, pagal civilinę (komercinę) sutartį (taigi nesant pavaldumo, darbo kito asmens naudai ir įprastumo) tam tikras asmuo (autorius) kitam įsipareigoja sukurti dizainą už tam tikrą kainą ir dėl to suprantama, kad dizainas priklauso užsakovui, nebent sutartyje nurodyta kitaip. Teismas šioje byloje nusprendė, kad Dizaino reglamento 14 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama siaurai, neapimant pagal užsakymo sutartis sukurtą dizainą.¹³¹ Tačiau valstybės narės arba darbo sutarties šalys, pasinaudamos 14 str. 3 d. nuostata „jeigu yra kitoks susitarimas arba jeigu taikomuosiuose nacionalinės teisės aktuose nustatyta kitaip“, gali, nustatyti, kad „darbuotojas“ yra Bendrijos dizaino savininkas, jeigu tiek vienu, tiek kitu atveju šis dizainas sukurtas esant darbo santykiams. Vadinasi, nacionaliniai įstatymai ir šalių susitarimas gali tik susiaurinti šios taisyklės taikymą nenumatydami teisių perėjimo darbdaviui, tačiau negali perėjimo darbdaviui taikyti plačiau.¹³²

Licencijavimo, teisių perdavimo santykiai, tiek teisių perėjimas esant darbo santykiams yra visai nereguliuoti palankumo periodu. Šią problemą reikia paanalizuoti detaliau. Pirmiausia pažymėtina, jog registruojant EB dizainą nėra būtina, jog jis turėtų teisę ir į neregistruotą dizainą. Problemų gali kilti, pavyzdžiui, dizaineriui perleidžiant, suteikiant teises į neregistruotą EB dizainą ir vėliau pačiam savo vardu užregistruojant tą patį dizainą. Ką tada turėtų daryti teismas, jei pavyzdžiui, dizaineris teigia, jog ketino suteiktas neregistruoto dizaino teises tik 12 mėn., t.y. palankumo periodu?

Minėta, jog neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga atsiranda nuo to momento, kai jis buvo tinkamai atskleistas pagal Dizaino reglamento 11 str. Jo trukmė – 3 metai nuo atkleidimo momento ir be galimybės šį terminą pratęsti. Tačiau pagal reglamento 7 str. 2 d. registruojant EB dizainą, jo naujumo nesugriauna tai, jog jis 12 mėn. iki paraiškos ar prioriteto datos tapo prieinamu visuomenei. Palankumo periodas nėra įskaitomas į registruoto EB dizaino teisinės apsaugos trukmę, kuri yra 5 metai ir gali būti pratęsta. Šio palankaus periodo įtvirtinimo tikslas yra leisti pareiškėjams prieš paduodant paraišką įregistruoti dizainą patikrinti jį rinkoje.

Pažymėtina, jog šis palankumo periodas taikomas ne tik tada kai jį atskleidžia dizaineris, bet ir tada, kai jis atskleidžiamas dėl paties dizainerio, jo teisių perėmėjo arba trečiojo asmens dėl dizainerio ar jo teisių perėmėjo pateiktos informacijos ar atliktų veiksmų. Šis reglamento 7 str. 2 d. 2 a punkto nuostata neaiški. L. Bently ir B. Sherman teigimu, ji gali būti

---

¹³¹ ETT 2009 m. liepos 9 d. sprendimas byloje Fundación Española para la Innovación de la Artesanía (FEIA) v. Cul de Sac Espacio Creativo SL, Acierta Product & Position SA, Nr. C- 32/08

¹³² Birštonas R., Klimkevičiūtė D., Mickienė L., Usonienė J., Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2010. P 770.

interpretuojama, kaip apimanti tokius trečiųjų šalių veiksmus, kurie pasireiškia dizaino nukopijavimu ir jo padarymu prieinamu visuomenei. Minėtas palankumo periodas turi keletą apribojimų.

Pirmiausia, reikia pažymėti, jog palankumo periodas taikomas tik paties dizainerio veiksmams. Tačiau registruoto dizaino teisinė apsauga suteikiama ne nuo pradinio dizaino atskleidimo, bet nuo paraiškos padavimo dienos.

Kitas palankaus periodo apribojimas – jis taikomas tik atskleistam dizainui. Vadinasi, skaitant pažodžiui, verslininkas bandydamas rinkoje naujai savo sukurtą dizainą, bet jo nepaskelbęs, negalės vėliau tokio dizaino užregistruoti? L. Bently ir B. Sherman teigimu, toks reguliavimas keistinas taip, jog pačių dizainerių atlikti veiksmai neužkirtų kelio vėliau tą dizainą užregistruoti.

Trečia, atskleistą neregistruotą EB dizainą gali bandyti užregistruoti konkurentai. Kaip turėtų pasielgti teismas, jeigu dizaineris atskleidė savo sukurtą dizainą, o tretysis asmuo jį nukopijavo, bei taip pat jį atskleidė ir tikrasis dizaineris pateikė paraišką šį dizainą užregistruoti VRDT? To pasekmė būtų ta, kad tikrojo dizainerio dizaino registracija būtų pripažinta negaliojančia dėl ankstesnio tapataus dizaino atskleidimo. Vokietijos byla 29/09/10 ICD 5627 iliustruoja dar vieną palankumo periodo apribojimą. Šioje byloje du broliai ginčijosi, kuris kurio dizainą nukopijavo. Vienas brolis bandė pripažinti kito brolio registruotą dizainą negaliojančiu dėl to, jog ginčijamas dizainas nebuvo naujas. Pareiškėjo teigimu, jis sofos dizainą sukūrė anksčiau. Nors pareiškėjas įrodė ankstesnio dizaino atskleidimą, tačiau pareiškimas buvo atmestas pagal reglamento 7 str. 2 d. VRDT nurodė, jog šio straipsnio dalis nepadedą, jei per 12 mėn. palankumo periodą kitas asmuo per tą laikotarpį anksčiau nei dizaineris užregistruoja tokį dizainą. Tada dizaineris gali kreiptis į nacionalinį teismą reikšdamas ieškinį dizaino savininkui pagal reglamento 15 str.¹³³ Pareiškus ieškinį šiuo pagrindu, reikia labai tvirtų įrodymų. Šių įrodymų neturint, geriau užpildyti paraišką ir kreiptis į VRDT dėl dizaino registracijos pripažinimo negaliojančia, nes tada reikia tik pateikti visus įrodymus apie ankstesnio dizaino atskleidimą. Šiuo atveju nereikalaujama įrodyti sąsajos tarp ankstesnio ir ginčijamo dizaino. Šiuo atveju, VRDT negaliojimo skyrius būtų priėmęs pareiškimą ir pripažinęs ginčijamą dizainą negaliojančiu dėl to, jog jis nebuvo naujas.

Aptarus teisių perėjimo pagal sutartį būdus, reikia paminėti teisių perėjimo pagal įstatymą būdą – paveldėjimą. Dizaino reglamento 33 straipsnio 3 dalyje nurodoma, jog, jeigu teisės pereina universaliu būdu, tokio perėjimo nereikia registruoti į Registrą, jog šį faktą būtų galima panaudoti prieš trečiuosius asmenis. Tačiau neregistruoto EB dizaino teisių paveldėtojai

---

¹³³ The grace period trap

<http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/OHIMPublications/newsletter/1101/RCD/rcd1.en.do>, prisijungimo laikas: 2011-12-11.

nera tikri dėl pačių teisių buvimo, nes neaišku, ar nepasibaigęs neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos terminas, ar apskritai dizainas turi neregistruoto EB dizaino teisinę apsaugą.

Taigi disponavimas neregistruoto EB dizaino teisėmis (licencijavimas, teisių perdavimas, paveldėjimas, darbo santykiai) EB lygmeniu reguliuojamas įtvirtinant tik bendrąsias taisykles, o konkretesnis reguliavimas nustatomas pagal kiekvienos valstybės narės autorių teisę. Tačiau Dizaino reglamente įtvirtintos bendrosios taisyklės yra labai apibendrintos, nors Dizaino reglamento konstatuojamosios dalies 4 punkte nurodoma: nesvarbu, ar valstybių narių teisės aktai yra suderinti, dėl dizaino teisinės apsaugos galiojimo vien tik atskirų valstybių narių teritorijose gali būti padalyta vidaus rinka, prekiaujant dizainą turinčiais gaminiais, kurie yra skirtingiems asmenims priklausančių nacionalinių teisių objektas. Tai yra laisvo prekių judėjimo kliūtis.

3.4. Creative Commons (CC) alternatyvios neregistruoto EB dizaino savininko teisių įgyvendinimo galimybės analizė

Informacinės technologijos sudaro puikias galimybes kurti, kopijuoti, ir platinti informaciją daugybei vartotojui. Tačiau kita vertus, autorių teisės įstatymuose yra numatyta, jog prieiga prie informacijos ar jos platinimo turi būti tik su autoriaus sutikimu, antraip ji bus neteisėta. Taip išryškėja disproporcija tarp technologijų ir teisės suteikiamų galimybių. „Tačiau vartotojams ne visada yra aišku, kada ir ar naudojimas technologijomis savaime nesąlygos jų veiksmų neteisėtumo.“¹³⁴ Taigi naujosios technologijos sudaro plačias galimybes prieiti prie informacijos, jos platinimo, o autorių teisės – stabdo. Todėl tarp autorių teisių ir visuomenės teisės į informaciją turi būti rastas balansas.

Ši problema skatina ieškoti būdų, kaip atsižvelgiant į technologijų pažangą ir masinį naudojimą, teisę padaryti racionalesnę. Vienas iš problemos sprendimo būdų – teisinio reguliavimo keitimas. Tačiau jis užima daug laiko. Kitas problemos sprendimo būdas - sukurti ir įdiegti alternatyvių autorių teisių įgyvendinimo mechanizmą, egzistuosiančių šalia tradicinių autorių teisių apsaugos ir jos įgyvendinimo būdų.

Vienas iš tokių būdų yra Creative Commons (liet. „kūrybinių bendrijų“ sutrumpintai CC) licencijos. Autorius ar atlikėjas naudodamas CC licencijas pats nustato savo kūrinį, atlikimų naudojimo sąlygas internete. Taigi, vartotojai gali naudoti kūrinį, atlikimą jo autoriaus, atlikėjo nustatytais būdais.

Norint geriau suprasti CC veikimo mechanizmą, reikėtų apibūdinti CC veiklos principų turinį. Išskiriami šie CC veiklos principai:

---

¹³⁴ Mizaras V. Dalinimasis kūryba elektroninėje erdvėje ir „Creative Commons“ licencijų realijos Lietuvoje. <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&Str=45484>, prisijungimo laikas 2011-11-13.

Pirma, „CC mechanizmu nėra siekiama panaikinti viešo kūrinių naudojimo sistemos. CC licencija sudaro tik alternatyvią galimybę pačiam autoriui individualiai įgyvendinti savo teises viešoje elektroninėje erdvėje pagal pasirinktas CC parengtas licencijos sąlygas.“¹³⁵

Antra, licencijų platinimas nesukuria teisinių santykių tarp CC ir kitų subjektų (autorių, naudotojų). CC yra tik subjektas, kuris sudaro prielaidas ir galimybes, pasirinkus atitinkamas licencines sąlygas, naudoti atitinkamose tarnybinėse stotyse įdėtus kūrinius ar gretutinių teisių objektus. „CC nesuteikia jokių garantijų dėl pateikiamos informacijos ar naudojamų kūrybos objektų trūkumų, nebent kitaip būtų aiškiai nurodyta licencinėse sąlygose, taip pat neprisiimama atsakomybės dėl nuostolių, kurie gali atsirasti dėl licencijos objektų naudojimo.“¹³⁶

Trečia, autoriui suteikus savo kūrinių naudoti pagal CC licencijas, sutartiniai teisiniai santykiai susiklosto tarp autoriaus ir kūrinių naudotojo.¹³⁷

Ketvirta, CC licencijos gali būti atlygintinės, neatlygintinės. Taip pat galima suteikti licenciją laisvai naudoti, platinti kūrinių, arba jį naudoti tik nekomerciniais tikslais. Numatyta galimybė pasirinkti ir tokią licenciją, pagal kurią autorius ar atlikėjas uždraudžia naudoti kūrinių išvestiniams kūriniams arba tokią, kuri leidžia kūrinių panaudojimą išvestinių kūrinių kūrybai, bet tik suderinus su autoriumi.

Penkta, jei autorius pasirenko neatlygintinę licenciją, tai ir kūrinių naudotojas jį gali naudoti tik nekomerciniais tikslais.¹³⁸ Kūrinių naudotojas, norėdamas jį atgaminti ir platinti komerciniais tikslais, turi gauti autoriaus leidimą bei mokėti už tai atlyginimą.

Šešta, jeigu autorius ar atlikėjas perduoda teises administruoti kolektyvinio administravimo asociacijai, tai pagal perduotas teises kūrėjas jau negalėtų naudoti CC licencijas. „Tiesa, užsienio valstybių (pvz., Olandijos, Danijos) patirtis rodo, kad minėtų valstybių atitinkamos kolektyvinio administravimo asociacijos pradėjo įgyvendinti, galima sakyti, bandomąjį Creative Commons bendradarbiavimo su kolektyvinio administravimo asociacijomis projektą. Šio projekto esmė ta, kad kolektyvinio administravimo asociacijos leidžia savo nariams (autoriams, kurie yra perdavę teises administruoti asociacijoms) naudoti ir CC licencijas neatlygintiniam kūrinių platinimui ir naudojimui reklamos tikslais internete, o kūrinių atlygintinis naudojimas įgyvendinamas jau kolektyvinio administravimo asociacijų.“¹³⁹

Aptarus CC veikimo principus, galima paanalizuoti, CC licencijavimo specifiką registruoto bei neregistruoto EB dizaino plotmėje:

Pirmiausia, pastebėtina, jog CC licencijos yra taikomos tik autorių teisių objektams. Tačiau dizainas dėl savo kilmės gali būti saugomas tiek pagal autorių teisės normas, tiek dizaino

---

¹³⁵ Ten pat.

¹³⁶ Ten pat.

¹³⁷ Ten pat.

¹³⁸ Ten pat.

¹³⁹ Ten pat.

teisės normas. Šalyse, kuriose nėra daromas skirtumas tarp estetinių ir funkcinių dizaino savybių, dizainas saugomas pagal abi šias teisinės apsaugos formas.

Antra, tai, kad dizainas atitinka originalumo kriterijų, nereiškia, jog dizaino savininkas galės naudotis CC mechanizmu, nes skiriasi esminės autoriaus ir dizaino savininko teisės, kurioms gali būti išduodamos licencijos. Registruoto EB ar nacionaliniu lygmeniu dizaino savininkas turi išimtinę monopoliją naudoti dizainą: gaminti, importuoti, eksportuoti, siūlyti, teikti rinkai savo dizainą arba naudoti produktą, kuriame jo dizainas yra inkorporuotas. CC mechanizmas pritaikytas tik autorių teisių licencijavimui. Teisės, kurioms išduodamos licencijos, yra nurodytos kelių rūšių licencijose: atgaminimo, platinimo teisė, teisė naudoti kūrinį nekomerciniais tikslais, teisė naudoti kūrinį išvestiniams darbams. Taigi, matyti, jog CC licencijos nėra išduodamos tokiam plačiam spektrui teisių kaip registruoto EB dizaino teisėms. Todėl registruoto EB dizaino teisės negalėtų būti licencijuojamos remiantis CC mechanizmu. Priešingai nei registruoto dizaino atveju, neregistruoto EB dizaino savininko teisei uždrausti naudoti dizainą, pagrįstą nukopijavimu, galėtų būti išduodama CC licencija.

Trečia, skiriasi licencijuojamų teisių apsaugos trukmė. Minėta, jog CC mechanizmas pritaikytas autorių teisių licencijavimui. Autorių teisių galiojimo terminas – 70 m. Tuo tarpu registruoto EB dizaino teisinės apsaugos maksimali trukmė – 25 m. nuo registracijos dienos, o neregistruoto EB dizaino – 3 m. nuo tos dienos, kai jis tapo prieinamas visuomenei.

Ketvirta, tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino teisėms išduodamos licencijos gali būti išimtinės arba neišimtinės bei galioti visoje ar dalyje EB. Tuo tarpu CC licencijos išduodamos neišimtinumo pagrindais bei nėra ribojamos EB teritorija.

Penkta, pagrindinis tikslas registruojant EB dizainą, yra gauti komercinės naudos iš monopolinės teisės naudotis dizainu. Asmuo, norintis taip pat naudotis šiuo dizainu, privalo gauti kreiptis į dizaino savininką licencijai gauti už kurios išdavimą. Minėta, jog CC licencijos gali būti ir neatlygintinės, o licenciatui tokiu atveju negali naudoti dizaino komerciniais tikslais.

Palyginus CC licencijavimo mechanizmą su dizaino teisėms išduodamomis licencijomis, galima daryti išvadą, jog CC licencijos nėra tinkamas instrumentas dizaino teisių licencijavimui. Tačiau, ar gali šie licencijavimo būdai koegzistuoti?

Kalbant apie registruotą EB dizainą, šie licencijavimo būdai gali koegzistuoti, nes kaip minėta CC licencijos yra neišimtinės. Tuo tarpu, CC licencijos negali egzistuoti paraleliai šalia neregistruoto EB dizaino. Minėta, jog neregistruoto EB dizaino savininkas turi tik vieną išimtinę teisę t.y. teisę uždrausti tretiesiems asmenims kopijuoti jo dizainą. Šią teisę neregistruoto EB dizaino savininkas gali suteikti trečiajam asmeniui tik neišimtinės licencijos pagrindu visoje ar dalyje EB teritorijoje 3 m. Jei būtų galima išduoti CC licenciją neregistruotam EB dizainui,

licencija būtų išduodama tam pačiam dizainui, tai pačiai teisei tik žymiai ilgesniam terminui bei nebūtų ribojama EB teritorija. Šios dvi sistemos tuomet konkuruotų.

Koks siūlytinąs sprendimas? Neregistruoto EB dizaino savininkas galėtų palaukti, kol pasibaigs jo dizaino 3 m. apsauga, tada galėtų išduoti CC licenciją dizainui kaip kūriniiui. Tačiau abejotina, ar dalijimasis senais dizainais tenkintų dizaino savininkų bei vartotojų poreikius. Todėl siūlytina nebeleisti neregistruoto EB dizaino savininkui išduoti licenciją remiantis autorių teisės normomis ir išduoti CC licencijas.

IŠVADOS

1. Dizaino sampratos platumą lemia tai, kad EB gaminys suvokiamas plačiai – pramoniniu būdu ar rankomis pagamintas daiktas. Be to tiek Dizaino direktyvoje, tiek Dizaino reglamente nėra reikalaujama, kad produktas savarankiškai egzistuotų nuo dizaino, todėl piešiniai, brėžiniai bei pastatai gali būti laikomi gaminiais ir jiems gali būti suteikiama dizaino teisinė apsauga. Ne tik dizaino sąvoka yra plati, tačiau nėra aiškios ir dizaino teisinės apsaugos ribos. Pirma, skirtingose valstybėse narėse dizaino teisinės apsaugos apimtis skiriasi, nes ES lygmeniu nėra suvienodinta must-match išimties taikymas. Antra, ES lygmeniu taip pat nedaug teismų praktikos dėl techninės funkcijos išimties aiškinimo. Tačiau D. Britanijos teismas ir VDRT nurodė, kad ši išimtis turi būti aiškinama plečiamai. EB dizaino teisinė apsauga nesuteikiama tiems produktams, kurių išorinis vaizdas buvo pasirinktas tik toks, kad galėtų atlikti savo funkciją.
2. Suvokus dizaino kaip inovacijų skatinimo katalizatorių, jis tampa inovacijų politikos dalimi.
3. Dizaino teisinio reguliavimo komplikuoatumą lemia jo kilmė – jis gali būti techninės arba (ir) kūrybinės veiklos rezultatas. Tiek registruotas, tiek neregistruotas EB dizainas pagal sui generis normas saugomas, kai atitinka naujumo, individualumo reikalavimus. Kumuliatyvi teisinė apsauga šiems dizainams suteikiama, kai jie tenkina ir nacionalinėse valstybėse autorių teisėje keliamą originalumo kriterijų. Originalumas – tas pats kas individualumas, tik individualumas apibrėžiamas objektyviai, o originalumas apibrėžia santykį tarp dizainerio ir jo dizaino. Taigi teisinės apsaugos sąlygos dubliuojasi.
4. Neregistruoto EB dizaino sui generis teisinės apsaugos ribos – teisių įgyvendinimas, nes jei pagal nacionalinę valstybę nėra tenkinamas originalumo kriterijus, neregistruoto EB dizaino savininkas negali įgyvendinti savo teisių. Tuo tarpu jei registruotas EB dizainas netenkina originalumo reikalavimo, tai dizaino savininkas gali savo teises įgyvendinti remdamasis sui generis teisės normomis.
5. Tiek registruoto, tiek neregistruoto EB dizaino atveju joks kitas tapatus dizainas neturi egzistuoti ne tik EB, bet ir visame pasaulyje, t.y. įtvirtintas pasaulinio naujumo principas. Tačiau šis principas yra apribotas atitinkamos srities specialistų žiniomis apie dizainą. Dizainas nebus laikomas nauju, jei apie jį nesužinojo atitinkamos srities specialistai, veikiantys EB įprastu būdu jį naudodami.
6. Tiek registruoto, tiek neregistruoto dizaino atveju, atitinkamos srities specialistai nėra ribojami sektoriumi, kuriame tas dizainas atskleistas arba kokiais klasei registruotas.

Tačiau nėra aišku, kokiais būdais neregistruotas turi tapti prieinamas kitiems dizaino sektoriams, jei jis atskleistas tik tame sektoriuje, kuriame naudojamas. Atitinkamai nėra aišku, kurio sektoriaus informuotas vartotojas turi vertinti dizaino individualias savybes.

7. Registruoto ir neregistruoto EB dizaino individualumo kriterijaus turinys nesiskiria. Informuotas vartotojas, vertindamas dizaino sukuriamą bendrą išpūdį, ginčijamą dizainą lygina su konkrečiais dizainais. Dizainas individualiomis savybėmis pasižymės tik tada, kai jo sukeliamas bendras išpūdis skirsis nuo ankstesnio dizaino. Bendro išpūdžio skirtumas turi būti kokybiškas. Tačiau teismas vertina tik tas registruoto EB dizaino individualias savybes, kurios yra matomos paraiškoje, tuo tarpu vertindamas neregistruoto EB dizaino individualumą, teismas vertina ieškovo ir atsakovo dizainą kaip visumą. Antra, individualumo reikalavimas neregistruotam EB dizainui nėra toks aukštas, koks yra registruotam EB dizainui, todėl pakanka ir nedidelių skirtumų pripažinti, jog vėlesnis dizainas nėra tapatus ankstesniam ir yra savarankiškos kūrybos rezultatas. Tačiau nuo dizaino individualumo priklauso neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos apimtis: kuo daugiau dizainas turi individualizuojančių požymių, tuo platesnė teisinės apsaugos apimtis, ir atvirkščiai.
8. Esminis skirtumas tarp registruoto ir neregistruoto EB dizaino savininko teisių apimties yra tas, kad registruoto dizaino savininkas turi teisę uždrausti tiek kopijuoti jo dizainą, tiek uždrausti naudoti nepriklausomai sukurtą panašų ar tapatų dizainą, o neregistruoto EB dizaino savininkas turi išimtinę teisę tik uždrausti kopijuoti dizainą.
9. Neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos pagrindinė prielaida – suteikti įmonių sukurtiems dizainams unitarinę sui generis dizaino teisinę apsaugą laikotarpiu, iki kada jis įregistruojamas VRDT, t.y. 12 mėn. Tačiau Dizaino reglamente nėra specialiai reguliuojami šiuo laikotarpiu disponavimo neregistruoto EB dizaino santykiai. Neregistruoto EB dizaino savininkas savo teises įgyvendina ir gina remdamasis autorių teisės normomis. Todėl pagrįstai kyla neregistruoto EB dizaino teisinio apsaugos būdo reikalingumo klausimas.
10. Alternatyvus neregistruoto EB dizaino licencijavimo santykių problemos sprendimo būdas - Creative Commons licencijos.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas, 2003 m. kovo 5 d. Nr. IX-1355. // Valstybės žinios, 2003, Nr. 28-1125.
3. Lietuvos Respublikos Dizaino įstatymas, 2002 m. lapkričio 7 d. Nr. IX-1181. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 112-4980.

Europos sąjungos teisės aktai:

4. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB Dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo//OL L 157, 2004-04-29.
5. Europos Parlamento ir Tarybos 1998 spalio 13 d. direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos//OL L 289, 1998-10-28.
6. Tarybos 2001 gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų // OLL 3, 2002- 01-05.
7. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo // OLL 195, 2004-06-02.

Tarptautiniai teisės aktai

8. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos, 1886 m. rugsėjo 9 d. // Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-988.
9. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo, 1883 m. kovo 20 d. // Valstybės žinios, 1996, Nr. 75-1796.
10. Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis, 1994 m. balandžio 15 d. 1C priedas: Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). // Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620.

Kiti Europos Sąjungos dokumentai:

11. Amendment proposal for the Council Regulation (EC) on Community Design: COM (1999) 310final, (2000) O.J. C248 E/13-55 // OJ C 29, 31.1.1994.

12. Amendment proposal for the Council Regulation (EC) on Community Design: COM (2000) 660 final/2, (2001) O.J. C 248 E, 29.8.2000.
13. Communication No 05/03 of the President of the Office of 16 October 2003 concerning the enlargement of the European Union in 2004.
14. Commission staff working document. „Design as a driver of user-centred innovation“ Brussels, 7.4.2009 SEC(2009) 501 final.
15. European Commission Europe 2020 Flagship initiative: Innovation Union, Brussels, COM(2010) 546 final.
16. Europos Komisijos Žalioji knyga „Kultūros ir kūrybos sektorių išlaisvinimas“. KOM(2010) 183 galutinis.
17. Green Paper on the Legal Protection of Industrial Design. Working document of the services of the Commission. III/F/5131/91-EN, June 1991.
18. Proposal for European Parliament and Council Regulation on the Legal protection of Designs: COM (93) 342 final, December 3, 1993.
19. Putting knowledge into practice: A broad-based innovation strategy for the EU. Brussels, 13.9.2006 COM(2006) 502 final

Vadovėliai, monografijos:

20. Bainbridge D. Intellectual property, 7rd edition. England: Longman, 2009.
21. Bently L. Sherman B., Intellectual property law, 2rd edition.-Oxford: Oxford university press, 2004.
22. Birštonas R., Klimkevičiute D., Matulevičiene N.J., Mickienė L., Usonienė J. Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2010.
23. Cornish W. & Llewelyn D. Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights, Sixth edition. London: Sweet & Maxwell, 2007.
24. Francozi M. European design protection: commentary to directive and regulation proposals. Netherland: Kluwer law International, 1996.
25. Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2009. T, 2.
26. Suthersanen U. Design law in Europe. London: Sweet and Maxwell, 2000.
27. Usonienė J. Autorių teisių perdavimo ypatybės. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008.
28. Tritton G., Richard D., Edenborough M. and others. Intellectual property in the Europe. Third edition. London: Sweet and Maxwell, 2008.

Straipsniai:

29. Fischer F. Design law in the European fashion sector http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2008/01/article_0006.html, prisijungimo laikas 2011-11-29.
30. Mizaras V. Dalinimasis kūryba elektroninėje erdvėje ir „Creative Commons licencijų realijos Lietuvoje“ <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&Str=45484>, prisijungimo laikas 2011-11-13.
31. Musker D. Does the first discloser has to occur in the EU? // Copyright world. May 2006, Vol 160. P. 21.
32. Usonienė J. Idėjų nesaugojimo principo samprata ir kai kurios jo taikymo problemos autorių teisėje// Jurisprudencija. 2008. Nr (10) 112.
33. Usonienė J. Kūrinio originalumo samprata // Jurisprudencija 2005, Nr. 78 (70).
34. Žibūdienė I. Dizaino teisinė apsauga autorių ir sui generis dizaino teisės normomis // Jurisprudencija. 2006, Nr 2(80). P.135.
35. Žibūdienė I. Naujumas ir individualios savybės – dizaino teisinės apsaugos sąlygos // Jurisprudencija. 2005, Nr 67(59).
36. William T Fry . Design Users Suggest National Law Changes, EC Approach and Harmonisation Strategy: Federal Republic of Germany Surveys on Design Protection // European Intellectual property review. 1990m spalio 10, Vol 12.

Lietuvos teismų praktika:

37. LAT 2003 m nutartis. gegužės 12 d. civilinėje byloje UAB „Koja“ v. UAB „Intervia“, Nr. 2A-105/ 2003.
38. LAT 2005 m. nutartis gegužės 16 d. civilinėje byloje UAB "Narbutas ir Ko" v. UAB "Gurda", Nr. 3K-3-304/2005.
39. LAT nutartis 2008 m. kovo 17d. civilinėje byloje UAB „Verslo žinios“, R. B., V. N. v. UAB „Naujasis aitvaras“, Nr. 3K-3-165.

Užsienio šalių teismų praktika:

40. Ford Motor Co Ltd's Design Application, [1971] FSR 314, [1972] RPC 320 (RDAT, Apr. 22, 1971).
41. Dyson v Qualtex [2004] EWHC 2981 (Ch) decision of 21 December 2004.
42. Ultraframe UK Ltd v Clayton [2003] RPC 2.

43. Landor & Hawa International Ltd. v Azure Designs Ltd. [2006] EWCA Civ 1285, [2006] E.C.D.R. 31.
44. Procter & Gamble Co v Reckitt Benckiser (UK) Ltd. [2007] ECDR 4.
45. Paris Court of Appeals 4e ch., sect. A, May 21, 2008, H&M Hennes & Mauritz SARL, H&M Hennes et Mauritz GmbH (Allemagne), H&M Hennes et Mauritz AB (Suède) c/ Chantelle SA : PIBD 2008 n°878, III, p451)
46. Germany Federal Supreme Court Decision of October 9, 2008 – Case I ZR 126/06 – Gebäckpresse/Press For Bakery Products <http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=76246>, prisijungimo laikas 2011-11-25.
47. Green Lane Products Ltd. v PMS International Group Plc, Court of Appeal (UK), [2008] ECDR 15.
48. Karen Millen Ltd. v Dunnes Stores Ltd., High Court (Commercial) (Ireland), [2008] 11 E.C.D.R. 156.
49. Jimmy Choo (Jersey) Ltd. v Towerstone Ltd., High Court of Justice (Chancery Division)(UK), [2009] 2 E.C.D.R. 8.
50. Dyson Ltd v Vax Ltd [2010] EWHC 1923 (Pat) (29 July 2010).
51. Albert Packaging Ltd & Ors v Nampak Cartons & Healthcare Ltd [2011] EWPC 15.

Europos Teisingumo Teismo praktika:

52. Europos Teisingumo Teismo 2004 birželio 24 d. sprendimas byloje Heidelberger Bauchemie GmbH v. OHIM, Nr. C49/02.
53. Europos Teisingumo Teismo 2009 m. liepos 2 d. sprendimas byloje Fundacion Espanola Para La Innovacioan De La Artesanía (Feia) v Cul De Sac Espacio Creativo Sl and Acierta Product & Position SA, Nr. C-32/08.
54. Europos Teisingumo Teismo 2011m. sausio 22 d. sprendimas byloje Flos SpA v. Semeraro Casa e Famiglia SpA, Nr. C-168/09.

Pirmos Instancijos Teismo praktika:

55. Pirmos instancijos teismo 2010 m. kovo 18 d. sprendimas byloje Grupo Promer Mon Graphic v OHIM – PepsiCo, Nr. T 9/07.
56. Pirmos instancijos teismo 2010 m gegužės 12 d. sprendimas byloje Beifa Group Co. Ltd. v OHIM, Nr. T 148/08.

VRDT pirmosios apeliacinės tarybos praktika:

57. VRDT pirmos apeliacinės tarybos 2009 m. spalio 22 d. sprendimas byloje Lindner Recyclingtech GmbH v Franssons Verkstader AB, Nr. R 690/2007-3, <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/OHIMPublications/newsletter/0911/RCD/rcd1.en.do>, prisijungimo laikas: 2011-11-20.
58. VRDT pirmos apeliacijos tarybos 2010 m. kovo 22 d. sprendimas byloje Unistraw Asset Holding Pty. Ltd. v Felföldi Edessegyarto Kft, Nr. R 417/2009-3.
59. VRDT pirmos apeliacijos tarybos 2010 m. kovo 26 d. sprendimas byloje Crocs Inc. v Holey Soles Holdings Ltd, Nr. R 9/2008-3.

Internetiniai šaltiniai:

60. Tarptautinės intelektinės nuosavybės apsaugos asociacijos svetainė (AIPPI):<https://www.aippi.org>.
61. Didžiosios Britanijos ir Airijos teisinės informacijos institutas: <http://www.bailii.org>.
62. Europos Sąjungos teisės aktai: <http://eur-lex.europa.eu>.
63. Europos Sąjungos teismų praktika: <http://curia.europa.eu>.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo internetinė svetainė: <http://www.lat.lt>.
65. Lietuvos Respublikos Valstybinio patentų biuro internetinė svetainė: <http://www.vpb.lt>.
66. Vidaus rinkos derinimo tarnybos internetinė svetainė: <http://oami.europa.eu>.
67. European Commission enterprise and industry website http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/design-creativity/index_en.htm, prisijungimo laikas 2011-11-06.
68. http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/textiles/index_en.htm; prisijungimo laikas 2011-11-06.
69. <http://www.bigideagroup.lt/didysis-siu-dienu-reiskinys-%E2%80%93-pasidaryk-pats>, prisijungimo laikas 2011-12-01.
70. <http://www.ibm.com/ibm100/us/en/icons/gooddesign/>, prisijungimo laikas 2011-12-01.
71. UAB “Investicijų ir finansų analizės centras“ 2007 m spalio 17 d. Ūkio ministerijos užsakymu parengė studiją „Lietuvos tekstilės sektoriaus perspektyvos globalizacijos kontekste“, <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/AT-globalizacijos-itakos-studija.pdf>, prisijungimo laikas: 2011-11-06.

72. 2011-ieji – Lietuvos dizaino metai . <http://www.dizainometai.lt/>, prisijungimo laikas 2011-11-25.
73. <http://www.tb.lt/pic/PNA/PNA/ES%20prisijungia%20prie%20Hagos%20sutart.PDF>, prisijungimo laikas 2011-11-25.
74. Exploitation of Industrial Designs: Practical Contractual Aspects, http://www.ecta.org/IMG/pdf/full_textdreyfusfinal_letterhead.pdf, prisijungimo laikas: 2011-11-11.
75. Generalinio advokato Paolo Mengozzi išvada, pateikta 2009 m. kovo 26 d., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008CC0032:LT:HTML>, prisijungimo laikas: 2011-11-30.
76. <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/OHIMPublications/newsletter/1101/RCD/rcd1.en.do>, prisijungimo laikas: 2011-12-11.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

NEREGISTRUOTO EB DIZAINO TEISINĖS APSAUGOS TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS

Darbe analizuojama neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos teorinės ir praktinės problemos. Neregistruotam EB dizainui taikomos tokios pat teisinės apsaugos sąlygos kaip ir registruotam EB dizainui, t.y. jis turi būti naujas ir pasižymėti individualiomis savybėmis. Tačiau skirtingai nei registruoto EB dizainas, neregistruoto EB dizaino teisinė apsauga atsiranda ne nuo dizaino įregistravimo dienos, bet nuo atskleidimo EB visuomenei dienos ir tik tada, jei toks atskleidimas tampa pagrįstai žinomas EB veikiantiems atitinkamos srities specialistams.

Analizės pagrindas – registruoto ir neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos būdų lyginimas, siekiant nustatyti, ar registruoto EB dizaino teisinės apsaugos būdo bruožus galima taikyti ir neregistruotam EB dizainui. Šiame darbe lyginamos registruoto ir neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos sąlygos, savininko teisių apsaugos apimtys, disponavimo santykių reguliavimas. Išryškėja tokių taisyklių taikymo neregistruotam EB dizainui problemos: 1) Tiek registruoto, tiek neregistruoto dizaino atveju, atitinkamos srities specialistai nėra ribojami sektoriumi, kuriame tas dizainas atskleistas arba kokiai klasei registruotas. Nėra aišku, kokiais būdais neregistruotas turi tapti prieinamas kitiems dizaino sektoriams, jei jis atskleistas tik tame sektoriuje, kuriame naudojamas. Atitinkamai nėra aišku, kurio sektoriaus informuotas vartotojas turi vertinti dizaino individualias savybes; 2) Esminis skirtumas tarp registruoto ir neregistruoto EB dizaino savininko teisių apimties yra tas, kad registruoto dizaino savininkas turi teisę uždrausti tiek kopijuoti jo dizainą, tiek uždrausti naudoti nepriklausomai sukurtą panašų ar tapatų dizainą, o neregistruoto EB dizaino savininkas turi išimtinę teisę tik uždrausti kopijuoti dizainą. Turint omeny, kad dizainas labai dažnai yra funkcinis, neregistruoto EB dizaino savininko teisių apimtis siaura, nes apima tik individualizuojančius dizaino bruožus; 3) Neregistruoto EB dizaino teisinės apsaugos pagrindinė prielaida – suteikti įmonių sukurtiems dizainams unitarinę sui generis dizaino teisinę apsaugą laikotarpiu iki kada jis įregistruojamas VRDT, t.y. 12 mėn. Tačiau Dizaino reglamente nėra specialiai reguliuojami šiuo laikotarpiu disponavimo neregistruoto EB dizaino santykiai. Neregistruoto EB dizaino savininkas savo teises įgyvendina ir gina remdamasis autorių teisės normomis. Todėl pagrįstai kyla neregistruoto EB dizaino teisinio apsaugos būdo reikalingumo klausimas.

SUMMARY

THEORETICAL AND PRACTICAL PROBLEMS OF UNREGISTERED COMMUNITY DESIGN LEGAL PROTECTION

This paper concentrates on analysis of theoretical and practical problems of unregistered Community design legal protection. The requirements for unregistered Community design and registered community design protection include that a design must be new and have individual character. Unlike registered Community design, the protection of unregistered Community design arises from the date, when it was made available to EU society, which means that specialists operating in EU have to know about existing design.

The base of analysis is comparison of registered and unregistered Community design regimes, trying to assess, whether the rules, features of registered Community design can be applied to unregistered Community design. Conditions of legal protection, scopes of owners rights, regulation of disposal of owners rights of both regimes – registered and unregistered community design are compared in this paper. Some problems arise trying to apply registered Community design rules to unregistered Community design regime: 1) Specialists operating within EU are not only to whose sector design is registered of registered Community design case or disclosed of unregistered Community design cases. Thus it is unclear how unregistered community design can be reasonably known to other sectors, if design was disclosed to one sector. Accordingly to this it is unclear which sector's informed users have to assess design individuality; 2) The main difference of scope of unregistered and registered community design rights is that the owner of registered community design has the right to prevent copying his design and as well as using independently created design. The unregistered community design constitutes a right to prevent the commercial use of the design only if the use results from copying. Keeping in mind that very often design is functional, unregistered community design owners rights are very narrow, because the protection is given just for individualizing features; 3) The main purpose of establishing unregistered community design legal protection regime is the need to protect designs, created by enterprises for the 12 month period within the owner can check it in the market and decide whether he needs to register his design. However there is no special regulation how unregistered Community design owner can dispose his rights during this grace period. Author law of each Community country regulates these relationships. Thus it can be raised a question, why Community needs this instrument of design legal protection.